

خۆشەويستی خۆشەويستان

پېغەمبەرمان ئە روانگەي قورئانی پيروزدا

منتدی اقرأ الثقافي

دکتور بکر سید غریب بەرزنجی

www.iqra.ahlamontada.com

للتحميل كتب متنوعة راجع: «مقتضى إقراء الشافعى»

يُؤَايِدُ الَّذِينَ فِيهَا أَجْرُهُمْ أَعْيُنُهُمْ أَغْمِيَتْ وَأَعْيُنُهُمْ أَغْمِيَتْ (مُتَقَنِّى إَقْرَأِ الْقُرْآنَ)

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.igra.ahlamontada.com

لیکتن (گوردی ، عربی ، فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

خۆشەويستی خۆشەويستان

پېغەمبەرمان

لەروانگەي قورئانی پیرۆزدا

نووسینی:

دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

لەبلاوگراوەکانی مەکتەبی تەنفیزی
یەکییتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان
زنجیره (۲۰)

پەر بەدل سوپاسی و پێزانینی خۆم ئاراستە ی مەکتەبی تەنفیزی
یەکییتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان دەکەم بەتایبەتی بەرێز
مەلا عبدالله مەلا سەعید گرتکی سەرۆکی یەکییتی زانایانی ئاینی کە
نەڕکی بەچاپ گەیانندی ئەم نووسینەیان خستە ئەستۆی خۆیان...
هیوادارم هەر پایەدارو تەمەن درێژ بێ.

دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

* خوشەویستی خوشەویستان

بێغەمبەرمان لە روانگە ی قورئانی پیرۆزدا

نووسینی: دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

* بەرگ و دیزاین: کۆمپییوتەری دەریا

* نۆرە ی چاپ: دوویم ۲۰۱۲

* چاپی یەکەم ۲۷۰۷ ک/ ۱۴۲۸ ک/ ۲۰۰۷ ز

* تیراژ: ۱۰۰۰ دانە

* چاپ: چاپخانە ی ماردین

((وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (٨١) فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (٨٢) أَفَعَيِّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ))^(١)

به ذکر و فیکری شیمه‌ی موصطه‌فا وهقتت موصه‌ففا که

که باسی نه‌و صه‌فا به‌خشه، طه رهب خیزه، دور نه‌فشانه^(٢)

خوشه‌ویستی هه‌موومانه محمد

رابه‌ری هه‌ردوو ژیا‌نه محمد

هه‌موو بلی‌ن: هه‌زاره‌ها صه‌لات

له محمد، له یاران‌ی هه‌موو کات^(٣)

1- ال عمران: ٨١-٨٢.

2- بروانه: دیوانی محوی (قصیده‌ی نور): ٤٢٦.

3- نامه‌یه‌کی کراوه، سید بکر به‌رزنجی، ١٤٢٧ک، ده‌ست نووس.

پيشكەشە بەو خوشك و برايم ئەگەر راست بووم دوعاى
چاكەم بۆ دەكات، ئەگەر ھەلەش بووم ئاگادارم دەكاتەو ھە لە
ھەلەكانم.

پيشكەشە بە گيانى پاكى باوكم (سىد غرىبى سىتاقان
غەزايى بەرزنجى) كە يەكەم كەس بوو فيرى كردم كە ئايىنى
ئىسلام تەواو كەرى ژيانە!

پیشه‌کی دووهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سو پاس بۆ خوای گه‌وره بیّت، دروودی خوای گه‌وره له‌سه‌ر گیانی پاکی
پیغهمبه‌رمان و پیغهمبه‌ران بیّت و خوای گه‌وره له‌یار و شوینکه‌و توانی پیغهمبه‌رمان
(ﷺ) ببوریت و پاداشتیان به‌به‌هشتی به‌رین بداته‌وه.

سو پاس بۆ خوای گه‌وره که توانیمان چاپی دووهم بلآو بکه‌ینه‌وه.

به‌پاستی هه‌رده‌م چاپی دووهم له‌لایه‌ن نووسه‌ر گرنگیه‌کی ته‌واوی هه‌یه له
چهند لایه‌نه‌وه، وه‌کو چاره‌سه‌ری ئه‌وه‌له‌و له‌بیرچوانه‌ی که له‌چاپی رابردو
رویدا‌بو، وه‌ سوود وه‌رگرتن له‌و تییینی و سه‌رنجانه‌ی که بۆی ره‌وانه‌ ده‌کریت
دوای بلآو بوونه‌وه‌ی نووسینه‌که، بۆیه چاپی دووهم له‌لایه‌نی خودی نووسه‌ر به‌لای
منه‌وه زۆر جیا‌یه له‌چاپی دووهم له‌دوای ئه‌و بکریت جا هه‌ر چ نووسه‌ریک بیکات!
ئه‌وه‌ی پێویسته له‌م گۆشه‌یه پێتانی رابگه‌ینم، نه‌مویست له‌م چاپه‌دا باب‌ه‌تی
تر پتر بکه‌م بۆ ئه‌م چاپه به‌لکو نووسینه‌کانم وه‌کو خۆی ریکخست و ته‌نیا چهند
گۆرانه‌کاری هونه‌ری و زمانه‌وانیم کردو چهند لایه‌نی راه‌م ده‌سکاری کرد، تا
نووسینیکی تر خوای گه‌وره یاریده‌ده‌رمان بیّت و هه‌موو کاتمان خزمه‌تی ئه‌م
ثایینه پاکه بیّت.

دکتۆر سید بکر به‌رزنجی

١٤٣٣هـ

هه‌ولێر / مزگه‌وته‌ی اعجاز

پیشه‌کی یه‌که‌م

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سوپاس بۆ خوای گه‌وره بیټ
دروودی خوا له‌سه‌ر گیانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران بیټ.
خوای گه‌وره له یارو شوینکه‌وتووانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران (ﷺ)
ببوریت و پاداشتیان به به‌هشت بداته‌وه.
داواکارین که خوای گه‌وره یارمه‌تیمان بدات، تاوه‌کو هه‌موو پیت و وشه‌یه‌کمان
هه‌موو تواناو خه‌باتیکمان
هه‌موو بزاف و وه‌ستانیکمان
هه‌موو ره‌فتار و گوشتاریکمان
هه‌موو بۆچوون و هه‌لوێستیکمان
هه‌موو پیکه‌هه‌یین و دابرینینکمان
له‌پیناوی ره‌زامه‌ندی خوای گه‌وره بیټ.
(إن شاء الله) ره‌زامه‌ندی خوای گه‌وره تاکه سه‌رمایه‌ی هه‌ردوو ژيانمانه.
داواکارین نه‌ی خوای گه‌وره وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان
بده‌وه.

خوشكو براكانم.. نه‌ی هاوپیرو هاوسه‌نگه‌رانم
نه‌ی نه‌وانه‌ی شه‌و ده‌خه‌نه سه‌ر رۆژ له‌پیناوی بلاوکردنه‌وه و راگه‌یانندی نه‌م
نایینه پیرۆزه.

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی گە‌یی‌نە ئە‌م ئاستە‌ کە‌ بتوانن دی‌وارێ‌ زانی‌ن لا‌بدە‌ن و بگە‌نە ئە‌م راستییە‌ کە‌ تە‌نیا ئایینی نی‌سلا‌مە ئادە‌میزاد دە‌گە‌یی‌ننێ‌ته با‌وه‌شی کامە‌رانی و شادی له هە‌ردوو ژیان!

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی با‌لۆ‌ره‌ی بی‌با‌وه‌رێ‌ن نە‌یان‌توانی سە‌لتان بکاتە‌وه‌ و له‌ راستە‌ رێ‌گای ژیان لاتان بدات.

ئە‌ی ئە‌وانە‌ی زانست و ژیری‌تان کردۆ‌ته زە‌مینە‌ی گشت بزا‌فی‌کتان.

سو‌پاس بۆ‌ خ‌وای گە‌وره جارێ‌کی تری‌ش پێ‌ک‌گە‌یشتینە‌وه.

سو‌پاس بۆ‌ خ‌وای گە‌وره جارێ‌کی تری‌ش له‌ پێ‌نا‌وی خ‌زمە‌تی ئە‌م ئایینە‌ پیرۆ‌زه ئە‌م گە‌له پارچه‌ پارچه‌ کرا‌وه و رە‌نج‌دە‌ره پێ‌ک‌گە‌یشتینە‌وه.

دا‌وا‌کارم کە‌ خ‌وای گە‌وره (ان شاء الله) بۆ‌ کاری چاک‌ و ته‌ی‌ چاک، به‌‌هێ‌زو سه‌رکە‌ و تو‌رومان بکات، سه‌قام‌گێ‌رو به‌‌رده‌واممان بکات. دامە‌زرا‌و هە‌ستیارمان بکات، خا‌وه‌ن هە‌ل‌وێ‌ست و نه‌ترسمان بکات، چونکە‌ خ‌زمە‌تی گە‌لێ‌کی مو‌س‌ل‌مانی چه‌وسا‌وه‌ و پارچه‌ کرا‌وی وه‌کو گە‌لی کور‌دی مو‌س‌ل‌مان به‌‌تایبه‌تی و وه‌کو گە‌لانی مو‌س‌ل‌مانان به‌‌گشتی، له‌ په‌یامی ئایینە‌ پیرۆ‌زه‌ که‌مان، به‌‌نا‌وه‌ندی خوا‌په‌رستی ده‌ژمێ‌ردرێ‌ت و خ‌وای گە‌وره‌ش مژ‌ده‌ و په‌یامی ها‌و‌کاری و پش‌گیری ئە‌م خە‌باتە‌ی دا‌وه‌:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)^(١)

زانایان ده‌فه‌رموون، نا‌وه‌ڕۆ‌کی ئایین زانی‌نە‌ به‌‌ سێ‌ خال:
یه‌که‌م: زانست هە‌بێ‌ت له‌ باره‌ی خ‌وای گە‌وره.

دووه‌م: زانست هه‌بێت له‌باره‌ی پيغه‌مبه‌رمان (ﷺ).

سێهه‌م: زانست هه‌بێت له‌باره‌ی ئايينه‌که‌ت.

ئهم سێ خاله سه‌رجه‌مسهره ئاييني اسلامه.

له‌ژێر رۆشنایی ئهم کلاروژژنانه‌دا بپيارمدا له‌م پێك گه‌ينه‌دا به‌يه‌که‌وه له‌گه‌ڵ پيغه‌مبه‌رمان بمينيینه‌وه (ﷺ).

ديارخستنی خۆشه‌ويستی محمدا پله‌ی خۆشه‌ويستی محمدا (ﷺ) دیارده‌ نییه‌و به‌س به‌لکو بنه‌ماو راستیه‌که هه‌ر هه‌موومان ده‌بێت له‌نزیکه‌وه هه‌ستی پێیکه‌ین و له‌نزیکه‌وه‌ش ریزی لێنێین و به‌توندی بیگیرین ئه‌گه‌ر هه‌ست به‌ويست و ئاواتی گه‌له‌که‌مان ده‌که‌ین!

((لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا))^(١).

ئهم نامیله‌که‌یه‌م ناو نا خۆشه‌ويستی (ﷺ) ئه‌و خۆشه‌ويستانه‌م که خزمه‌تی گه‌ل و خاکه‌که‌م ده‌که‌ن و هه‌رده‌م به‌ په‌يامی خۆای گه‌وره‌ ده‌ژن.

چه‌ند جار دووباره‌و ده‌باره‌م کردۆته‌وه له‌ ٤٠ سالی رابردو له‌وتارو نووسینه‌کانم، ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌سێک دژی ئايینی ئیسلام بوو ئه‌وه دژی به‌رژه‌وه‌ندی گه‌له‌که‌یه‌تی به‌گشتی و دژی به‌رژه‌وه‌ندی خۆیه‌تی به‌تایبه‌تی! (ﷺ).

وه به‌پێچه‌وانه‌شوه به‌پێچه‌وانه‌یه‌، هه‌ر که‌سێکت دیت هه‌رچه‌ند خۆی وای بنوینیت (وه‌کو ده‌لێن هه‌ر چ شێوه -باک گراوند-ی بۆ خۆی رازاندبێته‌وه چ به‌ گوشتار یا به‌شێوه) گوايه دڵسۆزو پێشمه‌رگه‌ی گه‌له‌که‌یه‌تی و گوايه پاسه‌وانی خاله

گه رمه کانه، نه گهر دژی ئایینی ئیسلام بوو و دوور بوو له په یامی خوای گه وره و پيغه مبه رمان (ﷺ) نه وه به بێ دوو دلی دژی به رژه وه ندی گه له که یه تی و هه رده م دووره له سوودی خۆی.

بۆیه له م گۆشه یه دا بۆ نه وه ی که جێی په نجه ی خۆمان بکه ی نه وه له خزمه تی گه لی کوردی پارچه پارچه کراو خزمه تی جیهانی خواناسانی تاوان لیکراو و گه مارۆدراو به پلانو پیلانی بێباوه پان، ئه م نامیلکه یه ده که مه دیاری بۆ نه وه ی منیش وه کو برا خاوه ن باوه په کانم بتوانم خزمه تی ئه م پيغه مبه ره (ﷺ) بکه م، به و نیازه ی که خزمه تی پيغه مبه رمان و ئایین و خزمه تی گه له که مانه و خوای گه وره ش (ان شاء الله) هاوکاریمان ده کات بۆ ئه م کاره دیاری کراوه .

((إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ (٥١) يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ))^(١).

دکتۆر سید بکر بهرزنجی

هه ولییر مزگه وتی اعجاز

ز ١٤٣٢

تابلۆی یه‌که‌م

مه‌به‌ست له خواپه‌رستن

خزمه‌تی گه‌ل و خاك نه‌گه‌ر به‌وردی شیبکرتته‌وه نه‌وه له‌دوو خال خۆی
ده‌بینتته‌وه،

یه‌که‌م: ریزگرتنی نه‌و ویسته پاکانه‌ی که گه‌ل ده‌یه‌وێت.
دووهم: رینمایی کردنی گه‌ل بۆ ویستی پاکترو هیوای گه‌شترو ئاسۆی فراوانتر.
ئیت‌هر هه‌موو ئاواتمان له‌م چوارچێوه‌یه‌دا خۆیان خرده‌که‌نه‌وه، ویستی پاک‌ی
گه‌ل و هاندانی گه‌ل بۆ رێبازی ریکی ژیان.
بۆیه پێویسته که هه‌موو توانایه‌کی به‌رجه‌سته و نابهرجه‌سته وه‌کو (جولان و
دامێتان و به‌ره‌م و سه‌ربازی و کارگیرى و داد و خوێندن و...) له‌م دوو خال‌ه‌دا خۆیان
ببیننه‌وه.

نه‌گه‌ر به‌وردی و قوولی سه‌یری ناوه‌پۆکی ئایینی ئیسلام بکه‌ین ده‌بینین، هاتنی
هه‌ر هه‌موو ئایینه‌کانی ئاسمانیش ته‌نیا بۆ راپه‌راندنی نه‌و دوو خال‌ه‌ هاتوون، که
کامه‌رانی له‌ دای ئاده‌میزادا دروست بکه‌ن و په‌ژاره‌و گنده‌لی و قه‌یرانی رێبازی
ژیاانی لابده‌ن، وه‌هه‌روه‌ها ئایینی ئیسلام روونی کردۆته‌وه که شادی ئاده‌میزاد
مه‌به‌سته (الغایه‌) و به‌س، ئیت‌هر هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی خواپه‌رستی هۆکاره
(الوسيلة) بۆ گه‌یین به‌م ئاواته‌ی که شادی ئاده‌میزاده‌.

* * * * *

ئا ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه له‌ئایینمان ناوئراوه به (العبادة) واته به‌ندایه‌تی
 شه‌و خوایه گه‌وره‌یه‌ی که ئه‌م برپاره‌ی داوه وه راپه‌راندنی ئه‌م برپاره‌ش
 له‌چوارچینه‌ی له‌خواترسان (التقوا) دارێژراوه، شه‌و که‌سانه‌ی خاوه‌نی ئه‌م
 هه‌لۆیسته‌ن شه‌وه ئاشتیخوازان (المسلمون که له‌وشه‌ی السلام وه‌رگیراوه)
 وه‌هه‌روه‌ها خاوه‌ن باوه‌رین، که بنچینه‌ی باوه‌ری واته ئاسییش پارێزان (الایمان له
 وشه‌ی الامن وه‌رگیراوه)، واته شه‌و ئاده‌میزاده کراوه:

((إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ))^(۱)

بۆ شه‌وه‌ی ئه‌م کارانه بکات، ئا شه‌وه کاره‌کانیه‌تی، وردی ئایینمان له‌وه‌دایه که
 ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه به‌خواپه‌رستی (العبادة) داده‌نیت ته‌گه‌ر پارێزه‌ری شه‌و
 ویست و هیواiane بێت (التقوا) که به‌به‌رژه‌وه‌ندی گه‌ل کوتایی دیت (المعروف یا
 الصالحات)، خو ته‌گه‌ر به‌ره‌هه‌ستی شه‌و ویستو هیواiane بکات که به‌پێچه‌وه‌انه‌ی
 به‌رژه‌وه‌ندی گه‌له‌که‌یه‌تی شه‌وه به (المنکر یا السیئات) ده‌زانیت.

وه‌کو به‌لگه نه‌ویسته که هه‌رده‌م ئایینمان تاکه هیزیکێ (الصمام الامان) بۆ
 پاراستن و داھێنان و رێکخستنی سوودی ئاده‌میزاد!

((وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ
 عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا))^(۲)

به‌لکو بوونه‌وه به هه‌موو پێکهاته‌کانیه‌وه بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و خوشی ئاده‌میزاد
 دروست کراوه:

1- النوبة: ۱۱۱.

2- الاسراء: ۷۰.

((اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ (٣٢) وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ (٣٣) وَأَتَاكُم مِّنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ^(١))).

هه‌ر بۆیەش هیچ ئاده‌میزاد نه‌ماوه له‌م به‌زه‌یی و چاکه‌ دوورخراپیته‌وه:

((وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ^(٢))).

واته: خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: (به‌زه‌یی من و چاکه‌ من و رۆزی من،

هه‌ره‌موو شتیکی گرتۆته‌وه چ گیان له‌به‌ر بیته‌ چ بی گیان ئه‌وه که‌وتۆته‌ ژێر چاکه‌کانم).

وه‌هه‌روه‌ها هیچ ئاده‌میزادیک ئییه‌ که‌ له‌ناوه‌پۆکی ژیان ناگادار نه‌کراپیته‌وه که‌

خوابه‌رستی و راپه‌راندنی یاسای خوای گه‌وره‌یه:

((إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ^(٣))).

خوابه‌رستیش واته‌ دابین کردنی به‌ژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاد و دوور که‌وتنه‌وه له‌و

شتانه‌ی که‌ قه‌یران و گه‌روگرفت و زیانی (الضرر) پێده‌گه‌ینن.

((وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ

يُؤْمِنُونَ^(٤))).

1- ابراهیم: ٣٢-٣٤.

2- الاعراف: ١٥٦.

3- الفاطر: ٢٤.

4- النحل: ٦٤.

له‌م کلاو روژنانه‌دا ئه‌وه‌ی گرنگو مه‌به‌سته نه‌ته‌وه‌که‌م، نه‌ته‌وه‌ی کورد، که به‌ر له ١٤٠٠ سال به‌ويست و ئاره‌زووی خۆی و به‌دلسۆزیه‌کی بێ سنوور له ٩٥٪ی ئایینی ئیسلامی کردۆته‌ رێبازی ژيان (الشريعة) و محمدی داناوه به‌خۆشه‌ويستی (ﷺ) خۆی!

ئه‌وه‌ش ده‌گه‌پتیه‌وه به‌و بونی بابه‌تیکی پر له‌زانستی ژیری له‌ئایینماندا وه‌هه‌روه‌ها بیرى کراوه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد.

((أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى))^(١)
((يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ))^(٢)

دیمانێکی به‌لگه نه‌ويست له‌سه‌ر ژیری و گه‌یییى بیرى کورد، من وه‌کو له‌ناوچه‌کانى شارى (هه‌ولێر) ژیاوم که‌مێک شاره‌زاهه له‌وشه‌ روئانی ئه‌م ناوچه‌یه، خه‌لکی ئه‌و ناوچه‌یه له ٧٠٪ یان کاتى بیانه‌وێت ناوی محمد یا پيڤه‌مبه‌ریان (ﷺ) به‌رموون، ئه‌وه زۆر جار به‌شیوه‌ی خۆشه‌ويست یا خۆشه‌ويستمان ده‌فهرموون، ئه‌م وشه‌یه له‌لایانه‌وه ناسک‌ترین و خۆش‌ترین و شیرین‌ترین و پراوتا‌ترین و دلگیرترین وشه‌یه.

کاتى که‌ فهرموویان: خۆشه‌ويستمان (ﷺ) فهرمویه‌تى، ئه‌وه هه‌موو تواناو بۆچوون و رێنماییه‌که ده‌هه‌ستیت و له‌کار ده‌که‌وێت ته‌نیا توانای خۆشه‌ويسته

1- طه: ١٢٨.

2- البقرة: ٢٦٩.

راسته‌قینه بى گه‌ردو بى رتوشو بى بۆيه‌كه‌يه كه دښته پېشو ماوه‌ی دراوه كه بېر
روناك بكاته‌وه و تاكه رښمايى كاره له هه‌ردوو ژيانه .

((قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اَقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ))^(۱).

* * * * *

وه پېم خۆشه‌ بيزانين، نه‌گه‌ر وشه‌ی (خۆشه‌ويست) له هيچ رسته‌و پرگه‌يه‌ك
واتاى ته‌واوو ريك نه‌به‌خشيت، نه‌گه‌ر وشه‌ی خۆشه‌ويست له هيچ گه‌رو ليوو
وته‌يه‌كدا ده‌نگ داناوه‌و ره‌نگ داناوه‌و سۆزى خۆى په‌خشان نه‌كات، نه‌گه‌ر وشه‌ی
خۆشه‌ويستى له هيچ هۆنراوه‌و گۆرانييه‌ك واتاى ته‌واو نه‌به‌خشيت، نه‌گه‌ر وشه‌ی
خۆشه‌ويست له هيچ شوينيك نه‌توانيت نه‌و واتايه‌ بيه‌خشيت كه خۆشه‌ويستيه‌ پر
به‌واتاى وشه‌كه، نه‌وه له‌ناو رسته‌ی محمدى خۆشه‌ويست(ﷺ) توانيويه‌تى
هه‌ره‌موو جۆش و سۆز و اتاو به‌هايه‌ك دروست بكات له‌دلى موسلمانانداو يه‌ك به
پيستی وشه‌كه خۆشه‌ويستى بنويښت. (الله)

* * * * *

هه‌ر بۆيه وه‌كو هه‌موو گه‌لانى خواناس، گه‌له‌كه‌ى منيش، سه‌دان زاناو هۆنه‌رى
وه‌كو (جزيرى و خانى و محوى و صافى و صابرى و مولوى و نۆده‌يى و بيخودو
پاكى و...) (ﷺ) وا ده‌يانه‌ويت باسى تروسكاييه‌ك له‌م خۆشه‌ويستيه‌ بكه‌ن.

ئەو خۆشەوېستىيەى كە لەننۆان ئەم چەند پیتەدا خۆى نواندووہ ماتەوزەيەكى
هەيە، تواناو ھیزىكى لەخۆيدا گرتووہ، دەريايەكى بى سنووى سۆزە، كانياويكى
بى بنى پر لەواتايە، ئەو خۆشەوېستىيە توانايەكى داھىنەرو چاكى لەبىردا
پىگەياندوہ، كە بەسە بۆ ئەو توانايەى خۆشەوېستى پېغەمبەرمان (ﷺ) كە بلىم
نەتەوہى كوردو نەتەوہكانى ترى جىھانى خواناسان ١٤٠٠ سالە نەيانتوانيوہ لەم
كانياوہ تىر بىن و لەم كانياوہ بىزار بىن.

* * * * *

شىخ (نجم الدين صابري بەرزنجى) (ﷺ) (١٨٨١ز-١٩٤٤ز) شىخى زاناو
ھۆنەرى داھىنەرى شارى كەركوك دەفەرمويت:

**عالمى كرده جسد نوري جيبى كرده روح
بۆيە وا ھەر ماوہ ناخنكى بەسەد تۆفانى نوح**

**خوا بە قورئانى موبىنى افصالى ئەو ئەكا اثبات
كافىہ شق القمر، ميعراج و باقى موعجزات^(١)**

* * * * *

(ملا بىخودى) (ﷺ) خواناس سەيركە چۆن دلەكى فريوہ بۆ شارى (مدينەى
رەنگين) و بەدواى دا دەگەريت:

ئاخۇ بە چ شاخىكەو ۋە گىرساۋە دلى من

ياخۇ بە چ داخىكەو ۋە سوتتاۋە دلى من

ۋادىارە بى ئاۋاتە لەم بىز بوۋە دلى بۇيە دەفەرموۋىت

لەو يوسفە پرسىومە لە بىگانە ۋىاران

ھەر گىز نىيە سۇراخى لە ھىچ لاۋە دلى من

ۋە لەكۆتايى ھۆنراۋەكەيدا دەفەرموۋىت

مەعلوم چوۋە بۇ خىزمەتى سائارى مەدىنە

ۋام زانى كە فەوتتاۋە نەفەوتتاۋە دلى من^(۱).

* * * * *

سەبىرى ئەم ھۆنەرەش بىكە چۆن ھەرھەموو دەرگاي بەروو داخراۋە ۋىروۋى

كردۆتە خۇشەويستەكەي (ﷺ):

سەد ھەكىم ھات ۋە عىلاجى ئەو بىرىنانەي نەكرد

تۆ عىلاجى دەرەكەم كە زوۋ بە لوقمانم ۋەرە

* * * * *

1- دىۋانى: بىخود، بغداد، ج: ۱، چا: سلمان الاعظمى: ۶۶-۶۸.

هۆنه‌ری کورد (احمد شوقی) (رحمته‌اللهه) که له‌بنه‌ماله‌کانی کوردی تورکیایه‌و له مصر
ژیاوه‌و بووه به (امیر الشعراء) ی (عرب) ده‌فه‌رموویت:

اخوك عيسى دعا ميتا فقام له

وانت احیيت اجيالا من العدم^(١)

* * * * *

بۆیه کاتی کوردی هه‌ستیار باسی خۆشه‌ويسته‌که‌ی ده‌کات که محمدی
پیشه‌وايه (رحمته‌اللهه)، دله‌یابه که باسی نیشتمان په‌روه‌ری ده‌کات، ئه‌وه باسی خه‌بات و
تیکۆشان ده‌کات، ئه‌وه باسی داهێنان و پێشکه‌وتن ده‌کات، خۆشه‌ويستی محمد
بوو که دله‌کانی جۆشدا بۆ جووله‌و جووله‌کانی خسته‌ کارو کاره‌کانی
له‌چارچێوه‌ی دادو په‌کسانی و زانستیدا گرد کرده‌وه.

دله‌یابه کاتی کورد له ٩٥٪ی (سوپاس بۆ خوای تاكو به‌توانا) شوینکه‌وتووی
محمدی خۆشه‌ويسته، نه‌گه‌ر کورد له ٥٠٪ شوینکه‌وتووی (دارو به‌ردو گاو
ئاگر... په‌رستن بوايه، ئه‌وه بێباوانی (علمانی)، ئه‌وه نه‌زانه‌کانی خۆفرۆشی
رۆژه‌لات و رۆژئاوا، ئه‌وه نه‌زانانی به‌ويست و ئاوات و خه‌باتی کورد، سه‌دان
نوسین و سرود و هۆنراوه‌یان به‌سه‌ر (ریخی گاو ته‌نی سوتان و ژيله‌مۆ ئاگر
تاشه‌به‌رد و وشك و ره‌نگی به‌رد) داده‌نا، چونکه له ٥٠٪ کورد هه‌لیبژاردووه‌و
کردوویه به‌خوای خۆی! (خۆمان به‌خوای گه‌وره‌ ده‌پاریزین، نعوذ بالله)، به‌لام
له‌کاتی‌کدا که گه‌لی کورد به‌هه‌موو تواناو سۆزو ژیرییه‌وه، محمدی (رحمته‌اللهه) کردۆته

1- دیوانی احمد شوقی، مصر.

پېشه‌واو خۆشه‌ويست نه‌وه به (دواکه‌وتن) و (کۆنه‌په‌رست) و (تاوانکارو تاوانبار) ی ده‌زانن؟! (الله)

خوای گه‌وره پاداشتی چاکه‌ی (شرف‌الدین محمد البصیری) بداته‌وه که ده‌فه‌رموویت:

وكيف يدرك في الدنيا حقيقته

قوم نيام تسلاوا عنه بالحلم^(١)

واته: (چۆن ده‌زانیت ته‌م دنیا به‌ چۆنه، که لێک که نووستووه‌و وا له‌ پرخه‌ی خه‌وه‌و خه‌ون ده‌بیتیت!)
یا ده‌فه‌رموویت:

قد تنكر العين ضوء الشمس من رمد

وينكر الفم طعم الماء من سقم^(٢)

واته: (له‌به‌ر کویری خۆی رووناکی خۆری به‌لاوه‌ نییه، تامی ئاو ناکا چونکه ده‌ده‌داره).

* * * * *

نه‌وه‌ش به‌شیکه له‌به‌شه‌کانی پلان و پیلانی رۆژه‌لات و رۆژئاوایی که کاردانه‌وه‌ی له‌سه‌ر سه‌رخانی چه‌ند فه‌ریکه‌ خۆینده‌واریک و چه‌ند پێنوس بابرودوییکی چه‌قی چه‌ند رۆژنامه‌یه‌ک کردوه‌.

1- دلائل الخیرات- البردة المديح-، شرف‌الدین محمد البصیری، ط: ١، بغداد، مط: الوسام، ١٩٨٢ز: ٢٤٣.

2- هه‌مان سه‌رچاوه: ٢٥٣.

خۆ تۆ ناتوانی زۆر به‌چاکی نزیك ببیه‌وه له‌چۆنیه‌تی نه‌زانین و بێ ئاگایی ئه‌م
مشه‌خۆرانه تاوه‌کو به‌راوورد نه‌که‌ی له‌نیوان ویست و بنه‌مای په‌یامی محمدی
خۆشه‌ويست (ﷺ) و ویست و بنه‌مای ئه‌و هه‌موو دێوه‌زل و درندانه‌ی که کردویه‌انه
به‌ خواو پێشه‌واو سه‌رداریان؟!

((وَلَا يَتَّخِذْ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ))^(۱).

بابێن له‌جیهانی به‌راووردا خۆشه‌ويستمان بناسین (ﷺ)، با له‌جیهانی خزمه‌تی
رۆڵی نه‌ته‌وايه‌تی و خه‌باتی گه‌لی کورددا له‌م ۱۴۰۰ ساڵه‌ خۆشه‌ويستمان بناسین و
به‌راوردی به‌ره‌می ئه‌و هه‌موو مزگه‌وتانه‌ی کوردستان بکه‌ین له‌ماوه‌ی ۱۴۰۰
ساڵه‌دا که چۆن بنکه‌و پێگه‌و چه‌قی دادو رۆشنیبری و هاوکاری بووه‌و پێشه‌واکانی
خوێن رشتن و دزی و ئابروو بردنیش که میژوو له‌ من باشتریان شاره‌زایانه‌و
ده‌یانناسیت؟!

* * * * *

کورډو ئایینی ئیسلام

پینی بلی هه ئسه کاتی هه ئمه ته
موسلمان کوټی ژێردهستی شکاند

ئای که نابینى شه مشه مه کویره
ئیسلام چۆن کوردی به جیهان ناساند

تاکه رییازی خه باته شورش
سه دان زۆردارو نوکه ری توقاند

نرکه ی موسلمان له شارو له دی
کوفری له ده ریای نه ماندا خنکاند

سه ربه رزم هه رده م به مرگه وته کان
هه زاران وه چه ی ژیری پیگه یاند

کوردی من نیمرو له سایه ی ئیسلام
هیزی (دل شیر) و (عه قله قی) رماند^(۱)

1- دل شیر: پالەوانی خاچ پەرستی بەزیوو بوو، (میشیل علق) دامەزرتێنەری (حزب البعث العیربی الاشتراکی) بوو.

لەژىر سىبەرى مژگەوت و مېجراب
بەرهى زانست و وشەى يېڭەياند

زۇرچاك بزانە بازووى خواناس بوو
لە كوردستاندا كە ئالاي چەقاند^(۲)

قاضي و پيران و حفيد و بارزان
بىرى ھەئەتيان لەم خاكە پرواند
ايوبى، رەزا، نەورەس و سەمۆ
قەلەي ستەميان لەرەگا ھەژاند
بوون بە رابەر و بە ئاسۆي ھيوا
كورديان لە باووش برايه تي نواند^(۱)

* * * * *

بۆچى ئەم درندانى جىهان بەگشتى دژايەتى محمدى خۇشەويستان (ﷺ)
نەكەن؟!

بۆ ھەموو توانايان نەخە گر بۆ توانەوہى سەرچاوہکانى خۇشەويستى محمد
لەكوردستان!؟

من لەنزيكەوہ ئاگادارم پتر لە ٤٠ ساڵە (يەكەم پەرتووكم لەسالى ١٣٩٧ك
بەناونيشانى -جىهانتيكى وون- بلۆكردەوہ وە يەكەم كۆرم لەبارەى -چەند

1 - نرگەي ھۆنراوہ، سىد بىكر بەرزنجى، ھەوليتەر

رووه‌کانی ماتماتیک له قورئانی پېرۆزدا- له سالی ۱۳۹۷ک له هۆلی لاوان پېشکه‌ش کرد، چونکه ئه‌م بېباوه‌پاڼه خه‌ریکی دزینی دارایی و سامانی ئه‌م گه‌لن، چونکه ئه‌م بېباوه‌پاڼه خه‌ریکی ئاره‌زوو بازی و ئابرو بردنی ئافره‌تانی ئه‌م کومه‌لگایه‌ن، چونکه ئه‌م بېباوه‌پاڼه ته‌نیا له کومه‌لیله‌کان ده‌توانم مه‌ل‌ی ژيانیان بکه‌ن و له‌کۆمی لێلدا ده‌توانم جیهانی فیل و له‌ خسته‌ بردن و داگیرکردن و توقاندن و توانه‌وه‌ی نام‌ی کچ و کوپ‌ئاوه‌وو بکه‌ن، به‌لام په‌یامی محمدی خۆشه‌ويست (ﷺ) و پېشه‌وای ژیران:

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ))^(۱).

واته‌ی به‌کورتی: (خوای گه‌وره‌یه که پېشه‌وای خواناسانه هه‌رده‌م له‌تاریکاییه‌کانی ژياندا ده‌ریان دینیت به‌ره‌و رووناکی دره‌وشاوه‌ی ئیسلام به‌لام نه‌وانه‌ی که بېباوه‌پښه‌واکه‌یان ژۆردارانن که هه‌رده‌م خه‌لک له‌ رېبازی رووناکی ژيان لاده‌ده‌ن و به‌ره‌و تاریکاییه‌کانی ژيانی ده‌یانبه‌ن، نه‌وانه یاران‌ی ئاگرن و هه‌ر له‌ئاگری دۆزه‌خدا ده‌میننه‌وه).

وه‌کو پېشه‌وا و خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان له‌ باره‌ی پېناسه‌ی ئه‌م ئایینه‌ ده‌فه‌رموویت: (لیلها کنهارها)^(۲).

واته: ئه‌م ئایینه‌ پاکه‌ شه‌وه‌کانی وه‌کو روژ روون و ئاشکرایه‌!

1- البقرة: ۲۵۷.

2- رواه احمد و ابن ماجة و حاکم و بیه‌قی، بروانه: جامع الصغیر، ابو بکر عبدالرحمن السیوطی.

واته: سوودی ئەم ئایینه بۆ ئاده‌میزاد هێندە بە‌که‌لکه، ئەوهی نادیاریشه ئەوه
وه‌کو وه‌ک دیاره‌کان ده‌دره‌وشیته‌وه.

ئەم ئایینه ئەو رێبازه‌یه که له‌پێناوی پاراستنی سه‌رو مال و ئابروی ئاده‌میزاد
هاتوه:

((قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (١٥١)
وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا
ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (١٥٢) وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ))^(١).

* * * * *

محمد په‌یامی هاوکاری و ته‌بایی و ناوێژی و یه‌کسانی و دادی پێیه:
((وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ))^(٢).

په‌یامی ریز‌گرتن و پیزانی‌نی توانای ئافره‌ت و ئابروو پۆشی و مافی ئافره‌تی
پێیه:

((الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النَّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ))^(٣).

1- الانعام: ١٥١-١٥٢.

2- المائدة: ٢.

3- النساء: ٣٣.

واته: (پیاو ده‌بیت هه‌رده‌م وه‌کو یاریده‌ده‌ر (الأسناد) یارمه‌تی ئافره‌ت بدات -جا چ هاوسه‌ری بیت یا دایک و خوشک و کچی-، وه وشه‌ی -قوام- واته راستی بکاته‌وه‌و هه‌له‌کانی بۆ روون بکاته‌وه‌و هاوکاری بکات له هه‌ورازو نشیوی ژیان وه‌کو چۆن دووگیکی که‌پر بۆ داری می‌و ده‌بیته -قوام- وشه‌که له‌بنچینه‌دا له‌وشه‌ی (قام) واته هه‌ستاندا هاتوو -ئأ به‌م شیوه‌یه‌ش پیاوان یاریده‌ده‌ری راسته‌وخۆی ئافره‌تان بن وه ئه‌م بپیاره‌ش له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌یه وه‌هه‌روه‌ها ئه‌م به‌رز بوونه‌وه‌ی یه‌کێک له‌سه‌ر یه‌کێک له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌یه که ئافره‌تی داناوه وه به‌م شیوه‌یه‌و پیاویشی بانگ کردوو بۆ یارمه‌تی به‌م شیوه‌یه تاوه‌کو پتر خاڵی په‌یوه‌ندیان توندو پته‌وتر بیت و هه‌ریه‌که هه‌ست به‌وه بکات که ته‌واوکه‌ری ئه‌وی تهر).

به‌ئێ محمد (ﷺ) په‌یامی داهێنان و پیشکه‌وتنی پێیه:

((قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(۱).

محمد ده‌ستی دز ده‌بریت، محمد داوێن پیس سزاده‌دات، دژی چه‌وسانه‌وه‌و تاوانه، قه‌لاجۆی نه‌زانین و دواکه‌وتن و نادروستی ده‌کات، هاوڕێگای دادو یه‌کسانی و گوێله‌یه‌کتری گرتنه، له‌گه‌ڵ په‌روه‌رده‌و نه‌رمی داهێنانه، له‌گه‌ڵ لێبووردن و ته‌بابی و براهیه‌تییه، له‌گه‌ڵ هه‌زارو کرێکارو چه‌وساوه‌کانه، ...، چۆن ئه‌م به‌ها به‌رزو رێکانه، چۆن ئه‌م بنه‌ما پته‌وو نه‌له‌زانه، چۆن ئه‌م په‌یامه پڕ له‌زانست و ژیرییه‌ی بنچینه‌ی دروست بوون و پاراستنی داوای ره‌وای کۆمه‌ڵ به‌راورد ده‌کریت و

ده‌خړیته به‌رام‌به‌ر جیهانی توانه‌وه‌ی ئافره‌ت و ئاره‌ق خواردن و توقاندن و دزی و تاوان و گنده‌لی و نه‌زانی و شه‌روار پیسی و...؟! (الله)

((وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ (١٩) وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ (٢٠) وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ (٢١) وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ (٢٢) إِنَّ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ))^(١).

پیغه‌مبه‌رمان ده‌فه‌رموویت: (ئه‌گه‌ر درکێک -شوکه و ما دونها- یا له درکێکیش بچووک تر، لاشه‌ی ئاده‌میزادی خواناس ئازار بدات ئه‌وه ئازارو خه‌مه‌که‌ی له‌دلی منه!).

ئا ئه‌وه‌یه دلی محمدی پێشه‌وا (ﷺ)، ئانه‌وه‌یه ئازاره‌کانی دلی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت!

* * * * *

محمد (ﷺ) به‌هۆی په‌يامه‌ بێ وینه‌که‌ی توانی له‌ماوه‌یه‌کی چاوه‌نوار نه‌کراو، توانی له‌ناو نه‌ته‌وه‌یه‌کی دوور له‌بنه‌مای پێشکه‌وتن، له‌ناو جیهانیکی پر له‌خوین و توانه‌وه‌و توقاندن، ره‌گی گه‌وره‌ترین ده‌وله‌ت و فراوانترین شارستانی دروست بکات. تاوه‌کو ئیمرو نه‌ له‌ پانی و درژایی میژووی به‌ر له‌هاتنی محمد (ﷺ) و نه‌ له‌دوای هاتنی محمد نه‌ماندیت و دلنیاش به‌ که‌ نایبینین سه‌رداریکی له‌م شیوه‌یه، رابه‌ریکی ئه‌م گۆزان و رامانه‌ که‌ بتوانیته‌ له‌ماوه‌ی که‌مه‌تر له‌ ٣٠ سالدا له‌ناو پانترین ناوچه‌ی نیوه‌ دوورگی عری ئالای ئایینی ئیسلام به‌رز بکاته‌وه، ئاسۆی ئه‌م ئایینه‌ به‌ که‌مه‌تر له‌

١٢٠ سالَ کټوه کانی (کوردستان و فاراب و کشمیر و ریاط و غرناطه و مرمره) ی گرتوه وه، تیشکی زَیرینی نهم نایینه زَیرینه بوو که توانی به که متر له ١٥٠ سالَ وه کو قوتابخانه کی بئ سنوور پانترین گۆږه پانی کیشوه ری ناسیاو نه فریقیاو نه وروپا بکاته پۆلی مزگه وته کان و خویندن وه کو خواپه رستی بلالو بکاته وه و شاده میزادی نهم ناوچانه له باوهشی دادو زانست و به کسان و ئاسایش بنوئینت؟!

بە ئى پە لە مە كە مە مە دى خۆ شە و یست (ﷺ) بوو كە تۈانى رە گى شارستانىيە تىك
لە دلى زە مین بىاتە خوارە وە كە لە سە دە ی (ئە نتە رىئە ت و عولمە و لىك كە رنە وە ی
ناووك) نە تۈانرا هاو تە ی هە بىت و وە دلنە اش بە كە سۆ بە سۆ ناتۈاندرىت.

* * * * *

هەر بۆیە ژیران، هەر بۆیە دامەزراو خۆگرو هۆگرو هۆزانان، خۆشه‌ویستی ئەم محمەدیان (ﷺ) بە شێوەیەک لەبەردا جێگیر بوو بەر لە زمان، خۆشه‌ویستی محمەد بە شێوەیەک سەرخانی داگیر کردوو بەر لە هەموو شتێک، کە دواى پتر لە ۱۴۰۰ سال کە پتر لە ۴۰۰۰ کم شارى هەولێر لە شارى (مكة والمدينة) دووره کە چى تەنیا لە نێوان سالێنى ۱۴۲۲-ک ۱۴۳۲ک ئەوەندە موسڵمانە لیها تەوی کە چوونە مالى خواى گەورە و سەردانى شارى مکه و مدینه‌ی رەنگینیان کرد، لە ۱۴۰۰ سالى رابردو لە دانیشتوانى ئەم شارە دێرینه‌ی قەلا (القلعة) و منارە، ئەوەندە خواناسە سەردانى مالى خواى گەورە و شارى خۆشه‌ویستیان نەکردبوو (سبحان الله)؟!

* * * * *

ھەر لەچەقى شارى ھەولير كە بەگۆنترين شارى جيهان ناسراوھ، بەلام
(الحمدلله) نويترين شارى خووشەويستانى محمدە (ﷺ)، دۇنيايە ئىستان لەسەدەى
پازدەى كۆچى (١٤٣٢ك) كە پتر لە ٥٦ نووسينگەى تىدايە تەنيا بۆ رىكخستنو

گواستنه‌وه‌ی خۆشه‌ويستانی خۆشه‌ويست (الحج والعمرة) بۆ (مالی خوای گه‌وره) و سه‌ردانی ئارامگای خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان.

تاجن له‌مالی خوای گه‌وره وه‌لامی پېغه‌مبه‌رمان ابراهیم (ﷺ) بده‌نه‌وه:
 ((وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ))^(١).
 تاوه‌کو پێیان له‌شوێنی پێی بلال و صهیب و سلمان و یاسر و زیدو...، (ﷺ)
 بنێن و به‌بێباوه‌ران بلێن:

((مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا
 يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا))^(٢).

خۆشه‌ويستی ئەم محمده (ﷺ) به‌شیوه‌یه‌ك له‌بیردا جیگیره به‌ر له‌زمان،
 خۆشه‌ويستی محمد به‌شیوه‌یه‌ك سه‌رخانی داگیر کردووه به‌ر له‌هه‌موو شتێك که
 دوا‌ی پتر له‌ ١٤٠٠ سال که پتر له‌ ٤٠٠٠ کم شاری هه‌ولێر له‌شاری (مکه و‌المدينة)
 دووره که‌چی ته‌نیا له‌نیوان سالی‌نی ١٤٠٠-١٤٣٢ که‌ئوه‌نده نووسینه‌ی به‌زمانی
 کوردی شیرین که له‌باره‌ی واتای قورئانی پېرۆزو واتای فه‌رموده‌کانی
 پېغه‌مبه‌ر (ﷺ) و له‌باره‌ی می‌ژووی ژبانی پېغه‌مبه‌رو یارانی و تاریان فه‌رموو و
 نووسینیان بلاو‌کرده‌وه، له‌ ١٤٠٠ سالی رابردو، ئه‌وه‌نده نووسین و وتاره
 پێشکه‌ش نه‌کراوه؟!

١- الحج: ٢٧.

٢- الفتح: ٢٩.

خۆشه‌ويستی ئەم محمده دوای پتر له ١٤٠٠ ساڵ كەچی تەنيا لەنيوان سالتی ١٢٥٠-١٤٣٢ك ئەوەنده ئايه‌ته‌ی قورئانی پيروز له‌به‌ر كراوه‌و شيكراوه‌ته‌وه‌و راهه‌كراوه‌، ئەوەنده‌ی زانسته‌كانی قورئانی پيروز بلأو كراوه‌ته‌وه‌، ئەوەنده‌ زانا ئايينه‌ی له‌م شاره‌و ده‌وریه‌ی بپوانامه‌ی زانستی ئايینیان وه‌رگرتوه‌و ئەوەنده‌ی گرنگی به‌ دروست كردن و نۆژه‌نکردنه‌وه‌ی مزگه‌وته‌كان دراوه‌، له ٣٠٠ سالتی رابردو ئەوەنده له‌گه‌شه‌ نه‌بووه‌ له‌جيهانی ئیسلام!؟

ئەم راستییه‌ به‌لگه‌ نه‌ويستانه‌، ئەم زه‌مینه‌ بته‌وانه‌، كه‌ هه‌رده‌م نامه‌یه‌کی كراوه‌ن بۆ ئەوانه‌ی ده‌يانه‌وێت وتە وت بکه‌ن و له‌تاریکی به‌رد به‌اوین و له‌ناو گۆمی لیل و شله‌قاو خۆیان ده‌ربخه‌ن گوايه: ئايینی ئیسلام به‌نوکی شمشیر بلأوبۆته‌وه‌! ئیسلام نه‌گه‌ر به‌ ئاره‌زوو و بیرو و یست بلأو نه‌بۆته‌وه‌ له‌كوردستانی گه‌وره‌، ئا ئەوه‌ میژووی ١٤٠٠ ساڵه‌ی رابردووی كورد، ئا ئەوه‌ راپه‌رین و خه‌باتی كورد له ١٤٠٠ سالتی رابردو، ئایا له‌دژی ئايینی ئیسلام هه‌چ جۆره‌ دیارده‌یه‌ك هه‌بووه‌؟

ئایا كورد له‌ته‌مه‌نه‌ زێڕینه‌كه‌ی كه‌ ١٤٠٠ سالتی رابردووه‌ له‌باوه‌شی قورئانی پيروز، رۆژێ له‌پۆزان به‌ره‌هه‌ستی ئايینی ئیسلامی كردووه‌؟ یاخود به‌پێچه‌وانه‌وه‌ كورده‌كه‌م هه‌ر هه‌موو شۆرشه‌كانی رزگاربخوانی له‌مزگه‌وت ئالای هه‌لكردووه‌و ئايینی ئیسلام و به‌س بۆته‌ چه‌غماغه‌ی شۆرشه‌كانی سه‌ربازی و رامیاری و رۆشنیبری و شارستانی.

* * * * *

یه‌كێك له‌ لایه‌نه‌كانی ژیری كورد به‌لای منه‌وه‌ له‌وه‌دایه‌ كه‌ ووشه‌ رۆنانه‌، سه‌یركه‌ له‌ به‌رامبه‌ر واتای وشه‌ی (محمد یان النبی یان الرسول) وشه‌ی پيڤغه‌مبه‌ری داناوه‌، كه‌ وشه‌كه‌ خۆی له‌ خۆیدا پر له‌واتایه‌، نه‌گه‌ر نیاز له‌ (په‌یغام

بە(ه) ياخود (پى غەم بە(ه)، ھەردو لامان گەرەكەو مايەى شانازىيە، ئەگەر وشەكە پەيغام بەرەو فارسىيە ئەو وەتائى (الرسول) ھەلگىرى پەيامە خۆ ئەگەر (پى غەم بە(ه) ئەو ھە ناسكەو ھاتنى ئەم رابەرە لادانى ھە ھەموو قەيرانو گېرگرفت و غەم و پەژارەيەكى ئادەمىزادە.

ئەو ھەي كە بەلگە نەويستە، ئەگەر ھۆنەر ھۆنراو ھەيك بۆ سەردارىك بنووسىت، يا ئەگەر وتارىك بۆ سەركىك بخويىندىتەو ھە باسى بىكات بەچاكە، ئەگەر نووسىن و سروود بۆ سەردارىك دابىرژىت، ئەو ئەو سەردارو سەركە بەھۆى ئەم ھۆنراو ھە ويژەو تابلۆ ھونەرى و نمايشى ھونەرى و پيا ھەلدانە بەرز دەبىتەو ھەلەلەى ئەوانەى كە پىيى (مُعْجَب)ن، بەلام كاتى كە ھۆنەر ھۆنراو بەسەر پېغەمبەردا(ﷺ) ھەلدەيت، كاتى نووسەر نووسىن لەبارەى چاكى و رىكى پېغەمبەر دەنووسىت، كاتى ھونەرمان بە فلچە زىرىنەكەى تابلۆى ئايەتەنە دەكىشيت كە لەبارەى پېغەمبەرە يا ئەو ھۆنراوانە دەنەخشىتەو ھىلكارى دەكات كە لەبارەى پېغەمبەرمان نووسراو، ئەم ھۆنراو ھە نووسىن و تابلۆو شانۆو سروودانە نابنە مايەى ئەو ھەي كە پەلەى پېغەمبەرمان بەرز بگەنەو بەقەد ئەو ھەي كە پەلەى ھۆنەر ھونەرماندو وتارىژەكە بەرز دەبىتەو، ئەو ھەش تاكە رازىكى پېغەمبەرمانە، چونكە خوائ گەرە خۆى پېغەمبەرمانى(ﷺ) بەرز نرخاندو ھە بەرز كرەوتەو !
(وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ)^(۱).

من نازانم چۆن خواتاسان ده توانن له باره ی خۆشهويسته که يان بدوين، ئه و خۆشهويسته ی که توانی گه وهره ترين و زۆر ترين خزمه تی ئاده مي زاد بکات به هۆی ئه م ئايينه پاک و ريکه که بلایری کرده وه، هيچم نايه ته ياد جگه له وه نه بيته که هۆنه ری ناوداری کورد: (ملا محوی) (عليه السلام) لوتکه که له (قصيده نور) ده فهرمو ويته: له هۆنراوه کانی ويژه ی زمانى کوردی له م هۆنراوه يه به واتاترو به هيز ترم نه ديت که له باره ی ئايينمان نووسراوه، له وانه يه پتر له ۲۰۰ لاپه ره م له سه ر نووسيه (ان شاء الله) له دواى ماوه يه کى که م چاپی ده که م!

به يانی گه وهره یی خولقی که سی ئايه ت له شاننى بى
نه مه قدورى من و تويه نه نيشی (قس و) (سجیان)^(۱)

* * * * *

وه کو ئاشکرايه، نه ک له م ۱۴۰۰ ساله ی رابردو که هيچ کهس نيه به قه د محمدی خۆشهويست (عليه السلام) باسی کرابيته به چاکه به لگو دلنياه که هيچ که سيکيش نيه له پشتمى (بابه ادم) ی پيغه مبه رمان (عليه السلام) تا وه کو ئيمرو به قه د محمد به چاکه باسی کرابيته وه هه روه ها باسيشى بکريت (ان شاء الله)!

سه يری لايه نيکی تر بکه، ئه و کاته ی که ناوه که ی ده بينم که وشه ی محمد وه اته: (ئه و که سه ی که خه لکان باسی چاکه ی ده که ن)، وشه که وه رگيراوه له وشه ی (حمد) وه جيوازی له نيوان (الشکر والحمد) ئه وه يه، وشه ی (الشکر) به رامبه ر چاکه يه که له گه لت کراوه به لام وشه ی (الحمد) به بى به رامبه ر باسی چاکه ی ده کريت^(۲).

1- ديوانی: محوی، ج: ۱، بغداد: ۱۴۲۲.

2- بروانه: الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبد الله سهل العسكري (- ۴۰۰هـ)، هه: محمد باسل، ط:

۴، مط دار الكتب العلمية، بيروت، ۲۰۰۶ز: ۶۰.

هەر بۆيە ھۆنراوھى (البردە المديح) كە لە نووسىنى (شرف الدين محمد البصرى مصرى) يە (ﷺ)، وە تاوھكو ئيمىر بە رىك ترين ھۆنراوھ داندراوھ لە سەر پېئەمبەرمان (ﷺ) بۆيە گەلى كورد توانيويەتى لە نزيكەوھ ھەست بە ناسكى ئەم ھۆنراوھ بەكات و جىي پىي خۆي و جىي پىنووسەكەى بەكاتەوھ و ئەم ھۆنراوھ بە پتر لە ۱۰ جار وەريگىرتتە سەر زمانى كوردى چ بە ھۆنراوھ چ بە نووسىن، ھەر لە پىشەوھ نووسەر و ھۆنەرانى كورد (ملاصفوت، ملا حسين سعدى، ملا ميوان ئاكۆي، ملا رشاد مفتى، ملا شفيق) (ﷺ)، كە لە تىپى پىشەوھ نە ئەم ھۆنراوھيان كرددوھ بە زمانى كوردى و چاپيشيان كرددوھ.

(ملا محوى) (ﷺ) دەفەر مووئت:

بە ذكرو فيكرى شيمەى موصطفە وەقتت موصەفاكە

كە باسى ئەو صەفا بەخشە طە رەب خيزە، دور ئەفشانە^(۱)

فروق اللغات، نور الدين الجزائري، هـ: رضوان الداية، دمشق، ۱۹۸۹ز: ۱۱۶، التعريفات، علي محمد الجرجاني، بيروت، ۱۹۷۸ز: ۹۸، ۱۲۸، عمدة الحفاظ في تفسير اشرف الالفاظ، للسمين الحلبي، هـ: محمد باسل، بيروت، دار الكتب العلمية، ۱۹۹۶ز: حمد، شكر، المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهاني، هـ: صفوان داودي، دار القلم، بيروت، ۱۹۹۲: حمد، شكر.

1- ديوانى: محوى: ۴۲۶.

تابلوی دووهم

ته نيا شوين كه وتوانت خوشه‌ويستی خواي گه‌وره نه !

گرنگ‌ترين شت له ژيانی ئاده‌میزاد نه‌وه‌يه كه بتوانيت خوی بدوزيټه‌وه، من له‌م
گوشه‌يه‌دا باسی نه‌وه ناکه‌م كه جیي پټی خوی بکاته‌وه و جیي پټی خوی
ببينیته‌وه و توانای خوی به‌پوونی بخوینيټه‌وه، به‌لکو له‌م گوشه‌يه‌دا ته‌نيا
ده‌مانه‌ويت ئاده‌میزاد بزانيټ چ ناميریكي له‌ناو لاشه‌يه ؟

چون ده‌ژی؟

به چ ده‌ژی؟...

بتوانيټ توانای خوی بدوزيټه‌وه و سنوور بۆ پټويستیبه‌کانيشی دابنيټ.

به‌هیچ شپوه‌يه‌ك ئاده‌میزاد ناتوانيټ خوی بدوزيټه‌وه تاوه‌كو نه‌گه‌ريټه بۆ
وه‌لامی ده‌يان پرسيار، هر له‌پيشه‌وه:

كه‌ی دروست كراوه ؟

بۆ دروست كراوه ؟

كی دروستی كړدوه ؟

له‌ کی دروستی كړد ؟

له‌ چ دروست كراوه ؟...

نهم شپوه‌يه‌ش گه‌رانه به‌دواي بیري ئاده‌میزاد، يا گه‌رانی بیري ئاده‌میزاده
به‌دواي سهره‌داوه ونه‌كان و سهره‌داوه ئالوزه‌كان، كه بزانيټ بیري ئاده‌میزاد پتر
له (۵۰۰۰۰۰) ساله كه‌وتوته بیر كړدنه‌وه و كار كړدن بۆ دوزينه‌وه‌ی سنووری نه‌و

تواناو ده‌سه‌لاته‌ی که دروستی کردووه، دلنیا به، تاوه‌کو پیتی ئەم وشه‌یه‌ش ده‌نووسم، تاوه‌کو وشه‌ی ئەم رسته‌یه‌ش ده‌نووسم، ئاده‌میزاد به‌رئوه‌یه‌ له‌م بواره‌و نه‌شیتوانیوه‌ بگاته‌ هیچ‌ سه‌ره‌داویک به‌رئیکی ته‌نیا له‌ژیر سیبهری نایه‌ته‌کانی قورئانی پيروزو نامه‌کانی ئاسمانی نه‌بیته‌و ته‌نیا له‌که‌له‌نی فه‌رمووده‌کانی پيغه‌مبه‌رامان و پيغه‌مبه‌ران نه‌بیته‌ (ﷺ)!

به‌ئێ من باسی گه‌رانم کرد به‌دوای خودی خوێ، با بۆ کاتیکی تربیته‌ بابته‌ی چۆنه‌تی دابین کردنی پتویستییه‌کانی ئاده‌میزاد دواي له‌دايک بوونی!
ئا به‌م شیوه‌یه‌ که هیچ‌ بابته‌تیک نییه‌ له‌خوای گه‌وره‌ت نزیک بکاته‌وه‌ ته‌نیا نایینی خوای گه‌وره‌ نه‌بیته‌و به‌س یا نه‌و بیره‌ روشن و پاکه‌ نه‌بیته‌ نه‌گه‌ر تۆزو گه‌ردی ده‌ورو به‌ری ژینگه‌ لێل و بېرۆکه‌ دۆراو رماوه‌کان کاریان تی نه‌کرد بیته‌!
(﴿أَقْمَنُ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾)^(۱).

پیشه‌وامان ده‌فه‌رموویته‌:

(كل مولود يولد على الفطرة فابوان يهودان او ينصران او يمجسان)^(۲)
واته‌: هه‌ر کۆرپه‌یه‌کی له‌دايک ده‌بیته‌ نه‌وه‌ خاوه‌ن باوه‌په‌و بروای ته‌واوی هه‌یه‌، پاشان ده‌ورو به‌ره‌که‌ی، به‌تایبه‌تی داک و باوکی ده‌یه‌که‌نه‌ جووله‌که‌و دیان و ناگه‌یه‌رسته‌).

1- الرعد: ۱۹.

2- بروانه: البخاري ومسلم، متفق عليه.

بۆیه زانینی ئایین هیچ سوودی نییه نه‌گەر نه‌گه‌رێیه‌وه لای نامه‌کانی ئاسمانی نه‌گۆردراو ده‌ست کاری نه‌کراو:

((أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ))^(۱).

دوانامه‌ی خوای گه‌وره که قورئانی پېرۆزه هیچ سوودی لێ‌وه‌رناگيرت تاوه‌کو نه‌یخوێنیه‌وه، خوێندنه‌وه‌ی قورئانی پېرۆزیش سوودی نییه تاوه‌کو تێی نه‌گه‌یت، له‌ تێگه‌ینی قورئانی پېرۆزیش گرنگتر نه‌وه‌یه که کار به‌فرمانه‌کانی بکه‌ی، له‌کارکردن به‌فرمانی قورئانی پېرۆزیش به‌سوودتر له‌وه‌دایه که کاره‌کانمان به‌ دڵسۆزی (الاخلاص) رابیه‌رێنین.

دڵسۆزیش له‌کار کردن به‌ قورئانی پېرۆز سوودی نییه نه‌گەر به‌رده‌وامی له‌گه‌ڵ نه‌بیّت، به‌رده‌وامیش سوودی (البرکه) نییه و دروست نابێت له‌کار کردن به‌ دڵسۆزی نه‌گەر خۆشه‌ويستی راسته‌قینه‌ی له‌گه‌ڵ نه‌بیّت.

خۆشه‌ويستی دروست نابێت تاوه‌کو زانیاریت به‌ بابته‌که نه‌بیّت.

وه ده‌بێ بزانی تاوه‌کو زانیارییه‌که‌شت قوولترو فراوانترو چترتر بیّت نه‌وه خۆشه‌ويستییه‌که‌ت بێ سنوورو گه‌شه‌دارتر ده‌بیّت و دڵسۆزیش به‌رده‌وامی له‌کاره‌کاندا ره‌نگ ده‌داته‌وه‌و ده‌نگ ده‌داته‌وه‌.

((كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ))^(۲).

1- البقرة: ۱۷۵.

2- الفاطر: ۲۸.

خوای گوره به‌زه‌یی به (امامی غزالی) دا بیته‌وه (ﷺ) و تاوانه‌کانی بسریته‌وه که ده‌فه‌رموویت:

(هَلِكِ النَّاسُ إِلَّا الْعَالَمُونَ وَ هَلِكِ الْعَالَمُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَ هَلِكِ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمَخْلُصُونَ وَ إِنْ الْمَخْلُصِينَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ)^(۱).

واته: ئاده‌میزاد له‌ناو‌چوون ته‌نیا زاناکانیان نه‌بن، زاناکانیش له‌ناو‌چوون ته‌نیا نه‌وانه نه‌بن که کار ده‌که‌ن به‌زانسته‌که‌یان، کارکه‌ره‌کانیش به‌زانسته‌که‌یان له‌ناو‌چوون ته‌نیا دلسۆزه‌کانیان نه‌بن، دلسۆزه‌کانیش له‌تاقیکردنه‌وه‌و گیروگرفتیکێ ترسناک دانه. (ﷻ)

((وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ))^(۲).

روونه، نه‌وه‌نده‌ی که به‌راستی له‌خوای گوره ده‌ترسن نه‌وه زاناو ژیره‌کانن، زاناکان ده‌زانن به‌ری‌و گوره‌یی و توانای خوای گوره چۆنه و نه‌وان به‌هوی ته‌م زانیاریانه‌یان له‌توانای خوای گوره، نه‌وه لێ‌ی ده‌ترسن و ده‌زانن چ سزاو پاداشتیکی پر له‌دادو یه‌کسانی هه‌یه.

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۳۱) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))^(۳).

واتای به‌کوردی:

1- بره‌وانه: امامی غزالی محمد محمد محمد حامد، که چه‌ند جار له‌نووسینه‌کانی باسی کردوه وه له‌فه‌رمووده‌ی زاناکانی شوێن که‌وتوو (التابعین) ده‌جیت.

2- الرعد: ۲۱.

3- آل عمران: ۳۱-۳۲.

کاتې خاچ په‌رستانی ناوچه‌ی (نجرانی/ حجان) هاتنه‌لای پېغه مېر(ﷺ) و
گفتوگويان کرد، خواي گه‌وره پېتيانی راگه‌ياند:

(قُلْ): واته به شيوه‌ی فرمان ، وه‌ه‌روه‌ها فرمانه‌کesh له‌سره‌وه بق
ژيره‌وه، واته هه‌لسه ئه‌م په‌يمان و برياره‌يان پي رابگه‌ينه ئه‌ی محمدي پيشه‌وا.
(إِنْ كُنْتُمْ): نه‌گه‌ر ئتوه، هه‌ر هه‌موتان.

(تُحِبُّونَ): خوشتان ده‌ويت، دياره خۆشه‌ويستيان به‌زمان راگه‌ياندوه، دياره
ده‌يانه‌ويت ئه‌م ووشه‌يه بکه‌نه سه‌ره‌تاي دلسوزيان بق ئه‌م ئايينه .
(تُحِبُّونَ اللَّهَ): گوايه خواي گه‌وره‌تان خوش ده‌ويت، واته: پتيان بلي نه‌گه‌ر
هه‌مويان ده‌لئين خواي گه‌وره‌مان خوش ده‌ويت.

(فَاتَّبِعُونِي): ئه‌ی محمد بفه‌رموو: وه‌رن شوين كه‌وتوي من بکه‌ون.
(يُحِبُّبُكُمْ اللَّهَ): نه‌گه‌ر ئتوه شوين كه‌وتوي محمد كه‌وتن، ئه‌وه خواي گه‌وره
ئتوه‌ی خوش ده‌ويت.

(وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): تاوانه‌كانيشتان داده‌پوشيت و ده‌سريتته‌وه.
(وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ): هه‌ر خواي گه‌وره‌يه كه‌وا ليبورده‌و به‌زه‌بيه.
(قُلْ): دووباره هه‌ر له‌هه‌مان بابته به‌شيوه‌ی فرمان: پتيان بلي ئه‌ی محمدي
پيشه‌وا.

(أَطِيعُوا اللَّهَ) گوپرايه‌ل و راپه‌ريته‌ري فرماني خواي گه‌وره بن.
(وَالرَّسُولَ) وه‌ه‌روه‌ها له‌دواي فرماني خواي گه‌وره گوپرايه‌ل و راپه‌ريته‌ري
فرماني پېغه مېرين(ﷺ).

(فَإِنْ تَوَلَّوْا) نه‌گه‌ر ئتوه سه‌رپيچي ئه‌م فرمانانه‌ی خواي گه‌وره و پېغه مېرمان
بکه‌ن.

(فَإِنَّ اللَّهَ) بزانن که‌وا خ‌وای گ‌وره .

(لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ) به هیچ شی‌وه‌یه‌ك بی‌باوه‌پی خوش‌ناو‌یت.

* * * * *

جارێکی تر به ووردی سه‌یری ئایه‌ته‌که بکه :

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ (٣١) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

له‌سه‌ره‌تادا به‌شی‌وه‌ی (الأمر) باب‌ه‌ته‌که ده‌خاته‌پوو، وه به‌زه‌مین‌ه‌ی

گفتوگۆیه‌کی ژیرو نه‌رم ده‌فه‌رموو‌یت: نه‌گ‌ه‌ر ئی‌وه، وه‌کو خ‌وتان ده‌لێن، خ‌وای

گ‌وره‌تان خ‌وش ده‌و‌یت، واته په‌یره‌وی یاسای خ‌وای گ‌وره ده‌که‌ن، چون‌که

خ‌وشه‌ویستی خ‌و‌قه‌پێلك و‌روی گ‌ه‌شی ب‌ی‌ ناوه‌رۆك نی‌یه، وه‌رن شو‌ین

پیغهمبه‌ر(ﷺ) بکه‌ون، له‌م رسته‌یه‌دا چیت د‌یت‌ه بیر؟

(فَاتَّبِعُونِي)، سه‌یرکه، یه‌که‌م: پیتی (الفاو) که بۆ (العطف للتعقيب) د‌یت، واته

یه‌کسه‌رو له‌د‌وای یه‌كو به‌ب‌ی‌ ماوه، دووه‌م: (اتبع) واته وه‌رن یه‌کسه‌ر شو‌ین

پیغهمبه‌ر(ﷺ) بکه‌وت، وه‌کو فه‌رمان (الأمر)، چیت د‌یت‌ه بیر له‌گ‌ه‌ل وش‌ه‌ی (اتبع)

شو‌ین که‌وتن؟

واته ئاده‌میزاد هه‌ر هه‌موو که‌وت‌وته کاروانی ژیان، واته چه‌ندان رێگای له‌پ‌یشه،

وه چه‌ندان که‌س هه‌یه ئه‌و مافه به‌خ‌ۆی ده‌دات که شو‌ینی بکه‌ون بۆ گ‌ه‌یین به

شادی ژیان و گ‌ه‌رانه‌وه‌ی کامه‌رانی بۆ ئاده‌میزاد، به‌لام ئا ئه‌وه خ‌وای گ‌وره‌یه، ئا

ئه‌وه فه‌رمانه، ئا ئه‌وه چه‌قی قورنانی پیرۆزه، داوا ده‌کات: وه‌رن شو‌ینکه‌وتوو‌ی

محمد(ﷺ) بکه‌ون، به‌ئ‌ی ته‌نیا شو‌ینکه‌وتوو‌ی محم‌دو به‌س(ﷺ)، هه‌ره‌ه‌مووتان

((فَاتَّبِعُونِي))، محمد خۆی بانگمان ده‌کات به‌لام به‌فه‌رمانی خۆی گه‌وره‌یه‌ نه‌م بانگ کردنه‌.

سییه‌م: ده‌بێ لێهاتوو و ژیران بتوانن له‌ هه‌ررازو نشیوی ژیان، به‌راورد نیتوان نه‌و رێبازه‌ پاکه‌ بکه‌ن که‌ محمد بۆی کردونه‌ دیاری له‌گه‌ل نه‌و رۆژه‌ ره‌شه‌ی که‌ بێباوه‌پان بۆ ئاده‌میزادبان هه‌ناوه‌، له‌روخان و توانه‌وه‌ی بانه‌ماکانی کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و رامیاری و کارگیری.

دیاره‌ هاوکیشه‌ که‌ به‌م شیوه‌یه‌ ده‌ست پێده‌کات، ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي)).

به‌لام له‌دوای ئه‌وه‌ی که‌ خه‌لکان توانیان بینه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، وه‌کو خۆی گه‌وره‌ بریاریداوه‌ که‌ رایبه‌ریتن، به‌لام له‌دوای ئه‌وه‌ی که‌ بریاره‌ که‌ رایبه‌ریتندراو بوونه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، ئه‌وه‌ چاوه‌نوار بووین که‌ وه‌کو له‌سه‌ره‌تای ئایه‌ته‌ که‌ بۆمانی خستۆته‌ روو: ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي))، نێمه‌ به‌پێی ئه‌و بۆچوونه‌ کورت و لاوازو کزه‌ی هه‌مانه‌ چاوه‌نوار بووین که‌ خۆی گه‌وره‌ بیه‌رمووایه‌: (تحبون الله) ئه‌وه‌ خواتان خۆش ده‌وێت، واته‌ خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌تان جێبه‌جێ کرد که‌ دوای پێغه‌مبه‌رمان که‌وتن! چونکه‌ سه‌ره‌تایه‌ که‌ به‌دیار خستنی خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌ ده‌ستی پێگه‌ردوه‌، به‌لام ئه‌وه‌ به‌زه‌یی خۆی گه‌وره‌یه‌و ئه‌وه‌ زانیاری خۆی گه‌وره‌یه‌، نه‌م هاوکیشه‌ به‌شیوه‌یه‌ که‌ ته‌واو ده‌کات که‌ له‌ هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی بۆچوونی ئاده‌میزادو له‌هه‌ر هه‌موو بۆچوونی زانایانی پشته‌ پێغه‌مبه‌رمان (ادم) (ﷺ) و فریشته‌کان و له‌مه‌چێتره‌کان وردترو به‌ واتاتره‌، خۆی گه‌وره‌ نافه‌رمووێت: ئه‌گه‌ر نێوه‌ خۆی گه‌وره‌تان خۆش ده‌وێت ئه‌وه‌ شوینکه‌وتوی محمد بن دیاره‌ خواتان خۆش ده‌وێت، به‌لکو هاوکیشه‌ که‌

ئاوه‌ئوو ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموویت: ((يُحِبُّكُمْ اللَّهُ)) واته‌ ئه‌گه‌ر ئێوه‌ ده‌لێن: خوای گه‌وره‌مان خۆش ده‌وێت ئه‌وه‌ شوینکه‌وتنی محمد بکه‌ون وه‌ ئه‌گه‌ر واتان کرد ئه‌وه‌ خوای گه‌وره‌ ئێوه‌ی خۆش ده‌وێت له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌تان خۆش بووێت چونکه‌ ئێوه‌ بونه‌ شوینکه‌وتنوی محمد (ﷺ)، سبحان الله. به‌ئێ ئا ئه‌وه‌یه‌ پله‌ی محمد (ﷺ) له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌، سبحان الله.

ئا ئه‌وه‌یه‌ به‌ره‌می شوینکه‌وتنی محمد (ﷺ)، سبحان الله، ئا ئه‌مه‌یه‌ واتای خۆشه‌ويستنی خوای گه‌وره‌، سه‌برکه‌ خوای گه‌وره‌ چۆن خۆشه‌ويستی خۆی به‌ستۆته‌وه‌ به‌شوینکه‌وتنی محمد، واته‌ کاتێک ده‌لێی: من خوای گه‌وره‌م خۆش ده‌وێت، خوای گه‌وره‌ داوات لێده‌کات که‌ پێت بنێیه‌ جێی پێی محمد (ﷺ)، شوینکه‌وته‌ی ئه‌و بیت، ئه‌گه‌ر تۆ بویه‌ شوینکه‌وتی محمد، خوای گه‌وره‌ خۆی تۆی خۆشه‌وێت له‌جیاتای ئه‌وه‌ی که‌ تۆ خوای گه‌وره‌ت خۆش بووێت.

پاشان خوای گه‌وره‌ له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی که‌ ده‌فه‌رموویت: من خۆشم ده‌وێت بابه‌تیکێ (فایلیکی) تری بۆ کرده‌وه‌ و قوناغیکێ تری خسته‌پوو: (وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): ئاوانه‌کانیشی داده‌پۆشم و ره‌ش ده‌که‌مه‌وه‌، به‌لکو ئه‌و بابه‌تی دووه‌مه‌ به‌لای منه‌وه‌ سه‌ره‌تای خۆشه‌ويستی خوای گه‌وره‌ بۆ ئاده‌میزاد، که‌ داپۆشینێ ئاوانه‌کانیه‌تی، له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ دوو ناوی جوانی خۆی ده‌خاته‌ به‌رچاو که‌ له‌گه‌ڵ ئاوه‌رۆکی ئایه‌ته‌که‌دا تێک ده‌که‌نه‌وه‌، به‌ئێ له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ (الفاصله) ده‌فه‌رموویت: (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ).

* * * * *

مافی خۆته‌ که‌ بپرسی: بۆچی له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا، ئه‌م دوو ناوه‌ جوانه‌ مێناوه‌ (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ)؟

وه هر وده ها بشزانه که خوی گه وره تاوانه کانتان داده پوښت و به زه ییه .

بۆ ئه م دوو ناوه جوانه (غفور، رحیم) و به س؟

چونکه هه موو بابه ته کان بانگ کردنی بیباوه رانه به تاییه تی خاچ په رستانی (نجران)، وه کاتیک ئه وانه گه رانه وه سه ر ریبازی راستی ژیان ئه وه پښو یستیان به نامه یه که هیه که بیانگات ی بۆ ئه وه ی بزائن که رابردووه ره شه که یان ره ش کراوه ته وه داهاتووشیان به ره و باوه شی جیهانی به زه یی و چاکه یه .

* * * * *

سه یری نایه تی دوی ئه م نایه ته بکه چۆن ته واو کیری یه کترن:

له دوی ئه وه ی که خوی گه وره خۆشهويستی خۆی به سته وه به شوینکه وتنی

محمد (ﷺ)، ده فه رمو ویت:

(قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ) ئه ی محمد پییان رابگه ی نه: فه رمانی خوی گه وره جیه جی بکن وه فه رمانی محمد جیه جی بکن، له دوی یه کتر به بی وه ستان، ئه م پله به رزه بی هاوتایه گه وره ترین ریزه که خوی گه وره له محمدی ناوه، وه له دوی ئه م پله به رزه ترسیک ده خاته دل و هه ورانیک ده خاته بیر، که راسته وخۆ هه رک ی له شوینکه وتنی محمد دوا بکه ویت و هه رک ی فه رمانی محمد (ﷺ) دوا بخات ئه وه بیباوه په ؟!

((فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

واته: ئه گه ر یه کیک، سه یری پیتی (الفاء) بکه چۆن بۆ یه کسه ر (للتعقیب) بی دوا که وتن دیت، هه ر که سیک پستی له شوینکه وتنی محمد کرد، ئه وه خوی گه وره به بیباوه ری داناو وه خوی گه وره ش بیباوه ری خۆش ناویت، واته ئه گه ر له نایه تی پېشه وه خوی گه وره ده فه رمو ویت:

واتە: خوای گەورە بە راستەوخۆ دەقەرمووێت: ئەوانەي که شوێنکەوتووی
محمدن (ﷺ) من خۆشم دەوێن، وەهەر وەها لەم ئایەتەدا بۆمان دوولا بۆوێ که
ئەوێ پشت لە پېغەمبەرمان بکات ئەوێ خوای گەورە خۆشی ناوێت و تاوانکارە،
ئانەمەيە پلەي خۆشەويستی خۆشەويستان ئەي خوشک و برای موسلمان.

* * * * *

تابلوی سییه‌م

قورئان و زانست به‌لگهی پاکيته!

نه‌گه‌ر به‌وردی سه‌یری واتای نه‌م سیّ نایه‌ته بکه‌ین، له‌نزیکه‌وه ده‌بینین که
خوای‌گه‌وره به‌ چ شیوه‌یه‌ک په‌یامی پیغه‌مبه‌رمانی(ﷺ) خستوته‌پوو و له‌ چ
هیزیکي پته‌وی به‌ستوته‌وه:

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۳) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))^(۱).

سه‌یرکه:

سویند به‌ قورئانی پیروژ که نامه‌یه‌که پره له زانست و زانیاری و ژیری، له‌دوای
نه‌وه‌ی که خوای‌گه‌وره سویند ده‌خوات به‌ قورئانی پیروژ، سویند خواردنیش
شیوه‌یه‌کی گفتوگو‌یه، وه‌کو ناگادارم به‌کار دیت بۆ دوو شت:

۱- نه‌گه‌ر به‌رامبه‌ره‌که‌ت تاوانیکت بخاته پال و توش به‌ویت پاکي خوت
بخه‌یه‌پوو نه‌وه سویند ده‌خوی به‌و شت گرنگانه‌ی که مایه‌ی گرنگینه.

۲- به‌کار دیت بۆ خستنه‌پووی نه‌و شتانه‌ی که گرنگن به‌رامبه‌ره‌که‌ت ناگادار
ده‌که‌یه‌وه له‌م گرنگیه‌ی که له‌وانه‌یه ناگاداری پله‌و ریزو نرخه‌کی نییه.

که‌واته چ له‌ خالی‌یه‌که‌م که لادانی تاوانه له‌سه‌ر که‌سی‌یه‌که‌م، چ له‌خالی
دووه‌م که خستنه‌پووی نه‌و شته‌یه که لیبی بی ناگاینه، نه‌وه ده‌بی بزاین بۆ خوای
گه‌وره هه‌یه، سویند به‌ دروست کراوه‌کانی خوی بخوات و وه سویند به‌ خوشی

بخوات، به‌لام بۆ موسلمانان نارێکه جگه له خوای گه‌وره سویند به هیچ شتیکی تر بخوات!

سویندی خوای گه‌وره به دروست کراوه‌کانی، وه‌کو:

((وَالْعَادِيَاتِ ضَبَّاجًا))^(١)، ((وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ))^(٢)، ((لَعْمَرُكُ))^(٣).... بۆ سه‌رنج

راکێشان و هۆشیار کردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاده له نرخ و پله‌ی سویند پێ خوراوه‌که.

جاریکی تر سه‌یری ئایه‌ته‌که بکه: ((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ))، سه‌یرکه وشه‌ی (الحکیم) بۆ گیانه‌به‌ر به‌کار دێت، وه وشه‌ی (ذات الحکمة) بۆ بیگیان به‌کار دێت، به‌لام خوای گه‌وره ئهم قورئانه پیروژه‌ی به‌شیوه‌یه‌ک داناوه که به‌راسته‌وخو پیمان ده‌لێت، چۆن نه‌ندامی هه‌ر گیانه‌به‌رێک نه‌گه‌ر نه‌مینیت جا به‌چ شیوه‌و هۆیه‌ک بیت ئه‌وه ده‌بێته مایه‌ی به‌ربوونی خوین و توانه‌وه‌ی ئا به‌م شیوه‌یه‌ش قورئانی پیروژه، نه‌گه‌ر هه‌ر پیت و وشه‌یه‌کی لابدریت، واتا که‌ی نامینیت و له‌پله‌ی اعجاز که گیانی قورئانی پیروژه داده‌به‌زیت؟!؟

چونکه قورئانی پیروژه به‌هه‌ردوو پێک هاته‌که‌ی: (داپشتن و اتا)ی اعجازه! لادانی هه‌ر سه‌رو بۆرو ژیرو چوکه (الفتحة والضمّة والكسرة والشدّة) و پیتێک رازی (الس) واتا و داپشتنه‌که‌ی قورئانی پیروژه ئاوه‌ژوو ده‌کات، بۆیه خوای گه‌وره به‌ (الحکیم)ی داناوه که له‌ پله‌یه‌کی نۆر به‌رزه‌و شیوه‌یه‌کی ره‌وانبیزیه، وه وشه‌ی (حکیم کێشه‌که‌ی فعیل)ه.

1- العاديات: ١.

2- التين: ١.

3- الحجر: ٧٢.

(إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ)، سه‌یرکه به‌کسه‌ر خوای گه‌وره روو له پیغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌کات (إِنَّكَ)، ئاگاداری که رۆلی پیتی گوێگرتن (الکاف) چ توانایه‌ک به‌واتاکه ده‌دات، واته به پیتی دووپات بوونه‌وه و سووربوون له‌سه‌ر باب‌ه‌ته‌که (التوکید) (أَنْ) وه به رووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)!

به‌رده‌وامه خوای گه‌وره له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر بۆیه ئهم جاره‌یان رۆلی ئایینه‌که‌ی ده‌خاته‌پوو: (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) واته: له‌سه‌ر رێبازێکی راست دای، ئا ئهم ئایینی ئیسلامه رێگای راستی ژیانه، نه‌گه‌ر زانایانی نه‌ندازیاری ده‌فه‌رموون، له‌ نێوان دوو خالدا ته‌نیا به‌ک هێلی راست هه‌یه یا نزیکترین ماوه له‌نێوان دوو خالدا هێلێکی راسته (اقرب المسافة بين النقطتين خط المستقیم)، نه‌وه دانیابه‌ که خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: له‌نێوان ئاده‌میزادو به‌خته‌وه‌ریه‌که‌یدا ته‌نیا ئایینی ئیسلام هه‌یه و به‌س، خو دهبان رێگا له‌به‌ر ئاده‌میزاده بۆ گه‌یشتن (گوايه) به‌ به‌خته‌وه‌ری و شادی و ئاسوده‌یی:

((وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ))^(۱).

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ))^(۲).

به‌لام ئهم کوێره رێگایانه وه‌کو له‌به‌ر چاو دیاره، نه‌ک ته‌نیا هه‌ر میژوو بۆمان ده‌گێڕێته‌وه، چون ئاده‌میزادبان له‌خشته برد له‌نیوه‌ی رێگا هه‌ورازی (ایدن و

1- الانعام: ۱۰۲.

2- البقرة: ۲۵۷.

قەيرانى گەندەلى و نشىئوى كوشتن و كوڤرەرى ماسە سەرخشكەرەكان و خۇكوشتن و ويران و سوتان و داگىركردن.... ئادەمىزادى تۈندەو، بەلكو رۇزانە خۇمان لەناو لاپەرەكانى مېژۇدا دەسۈورپىنەو و خۇمان دىۋارى مېژو بەرزەكەينەو و خۇمان دەزانىن كارۋانى ئادەمىزاد لەبەرامبەر ئەم ھەموو لەودە چەك و تەقەمەنيانە داو لەناو ئەم ھەموو قەيرانانەي كۆمەلايەتى و ئابۋورى و راميارىانە دا بەرەو كام ھەردىر دەچىت و كام نشىئوى ژيان چاۋەرپىانە ! ؟

((ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ))^(۱).

* * * * *

سەيركە خۋاي گەرە لەدۋاي ئەۋەي كە سۈيىندى بە قورئانى پىرئۇزا خۋارد، بۇ ئەۋەي كە ئاگادارمان بىكەتەو لە رىزۋ پلەي محمد (ﷺ) لە چ ئاستىكە وە راستەوخۇ بۇمان روۋن دەكەتەو دەيخاتەروو: ئەگەر دەتانەۋىت بزانن پەيامى محمد (ﷺ) چۆنە و ناۋەرۈكەكەي چەند پتە و بەسۈودە بگەرپتە بۇ واتاي قورئانى پىرئۇزا داپشتنى قورئانى پىرئۇزا، ھەر چەند وردى قورئانى پىرئۇزا روۋنە و بەلگە نەۋىستە ئەۋەندەش پەيامى محمد (ﷺ) بەلگە نەۋىستە و پتەو.

واتە: ئەم قورئانە پىرئۇزا ھەرچەند پىرە لەۋاتا ھەرچەند وردە لايەنى داپشتنى و ھەرچەند ئادەمىزاد وەستاۋ لە توانا كەوت كە بتۋانىت نامەيەكى وەكو ئەم قورئانە پىرئۇزا بەيتن، ئەۋە ئەم ھەموو ماتە ووزانە بەلگەيەكى روۋن لەسەر

په‌یامی محمد (ﷺ) که راسته و پیغمبره‌ی خوای گوره‌یه وه گوره‌ترین دیاری
خوای گوره‌ی بۆ ئاده‌میزاد هیناوه که ریگای راستی ژیانه.

* * * * *

خوای گوره له سووره‌تیکي تردا ده‌فه‌رموویت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ))^(۱).

واته: سویند به خامه (یا به پینووس) ده‌خۆم، وه سویند به و دیرانه‌ش (الخط،
السطر) ده‌خۆم که پینووس ده‌ینووسیت، وه له‌ئایه‌تی دووه‌مدا ده‌فه‌رموویت: تۆ
ئه‌ی محمد (ﷺ) به‌و چاکه و پله‌یه‌ی که بۆم ناردوی که له‌لایه‌ن خوای گوره‌وه
بۆت هاتووه، واته ئه‌و قورئانه‌ی که بۆم ناردوی نه‌بۆته مایه‌ی لی تیک چون و
سه‌ر لیشیواویت تۆ شیت نه‌بوویت.

له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م دوو ئایه‌ته‌ به‌سته‌و پیرت بخه‌کار، هه‌ستت جۆشده، سه‌یر که
چۆن خوای گوره به‌شیوه‌یه‌کی روون و راسته‌وخۆ نه‌ک به‌ خواناسان به‌لکو
به‌هه‌موو ئاده‌میزاد ده‌لێت:

تاوه‌کو بیر له‌ زانست و زانیاری بکه‌نه‌وه، تاوه‌کو زانست و زانیاریتان قوولو
چرو فراوانتر بیت، تاوه‌کو به‌ره‌می پینووس بکه‌ویت به‌ بازایی خویندنه‌وه‌ی
ئاده‌میزاد، ئه‌وه پتر بۆتان ده‌رده‌که‌ویت که ئه‌م پیغمبره (ﷺ) خاوه‌ن
نامه‌یه‌کی پته‌وه و په‌یامه‌که‌ی دووره له‌ ناته‌واوی و خۆشی به‌هۆی هاتنی ئه‌م
نامه‌یه‌ دووره له‌ نادروستی؟!

ننگر به‌وردی سه‌یری نه‌م نایه‌تانه بکه‌ین بۆمان دوولا ده‌بیته‌وه که چۆن خوای گه‌وره له‌م نایه‌ت‌ده‌دا راسته‌وخۆ پله‌ی محمد (ﷺ) به‌رز ده‌کاته‌وه، راسته‌وخۆ چۆن پله‌ی پيڻغه مبه‌رمان ده‌پاريزيت به‌توانای زانست و زانیاری، راسته‌وخۆ پیمان ده‌لييت زانست و زانیاری تاکه به‌لگه‌یه‌که له‌سه‌ر پاکي نامه‌و په‌يامی محمد (ﷺ)!

جاريکی تر وهره‌وه سه‌ر نایه‌ته‌که:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَّبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

سویند خواردن به‌ پيڼووسو به‌ دیره‌کانی نووسین:

ننگر له‌چه‌رخي نه‌نته‌رنييت (توری جال‌الوکه‌ی جیهانی: WWW) و‌عولمه‌و علما‌نی و ليک بوونه‌وه‌ی ناوک و کۆشکه هه‌و‌بره‌کان و... هتد، که‌سانیک له‌ هونه‌رو نووسه‌ران سویند بخوات به‌ پيڼووسو يا به‌ دیره‌کانی نووسین نه‌وه شياوه‌و هه‌ر ټوربه‌مان به‌لامانه‌وه ساکاره‌و گونجاوه، به‌لام وهره خواره‌وه به‌ تاریکستان و روڼاکستان می‌ژوو، نه‌ک ۵۰۰ سال یا ۱۰۰۰ سال له‌مه‌و‌به‌ر به‌لکو پتر له‌ ۱۴۰۰ سال له‌مه‌و‌به‌ر، له‌شاریکدا که هه‌ر هه‌موو شاری (مکه‌)ی رهنګین، ۵۰ نووسه‌ری لیته‌بووه‌و له‌ناوچه‌یه‌ک که له‌ ۲٪ یان نه‌یانزانیوه چۆن پيڼووس به‌کار به‌یښن، خوای گه‌ره ده‌فه‌رموویت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَّبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

لیره‌دا بابوه‌ستین و سه‌یری لایه‌نیکی تری نایه‌ته‌که بکه‌ین:

که سویند ده‌خوات نه‌ باسی پيڼووسی خواناسان ده‌کات! نه‌ باسی نه‌و (دیس)انه‌ش ده‌کات که له‌بواری زانسته‌کانی قورشان و فه‌رموده‌یه! به‌لکو

بابه‌ته‌ک‌ه‌ی به به‌رفراوانی (المطلق) وەرگرتوو و ناماژ‌ه‌ی بۆ هیچ جوړه نووسین و ژانستیک نه‌کردو و.

که‌واته و‌ه‌کو له‌سپ‌ه‌ری ئایه‌ته‌که ده‌رده‌که‌و‌یت، خ‌و‌ای گ‌ه‌وره پ‌یمان ده‌فه‌رم‌و‌یت:

ئا ئ‌ه‌وه ب‌واره‌کانی ژانستی به‌ه‌موو ره‌نگه‌کانیان‌ه‌وه، ئا ئ‌ه‌وه به‌ره‌می خامه له‌سه‌رجه‌م باب‌ه‌ته‌کانی ژانست و‌یژ‌ه‌وه، ب‌ینن ب‌یخ‌نه به‌ر بیرو ب‌یک‌ه‌نه چ‌او‌یل‌که‌و سه‌یری ئ‌ه‌م پ‌یشه‌و‌ایه (ﷺ) و‌نامه‌ی ئ‌ه‌م پ‌یشه‌و‌ایه‌ی پ‌یک‌ه‌ین بزاینن له‌سه‌ر ر‌یگ‌ای راستی ژیان‌ه‌ یا نا؟

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

* * * * *

ب‌یرت ب‌خ‌ه‌کار، ئ‌اخ‌و له‌وات‌ای ئایه‌تی ئ‌ه‌م دوو سو‌ره‌تانه‌دا چ‌یت بۆ ده‌رکه‌وت؟

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۲) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)).

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

ه‌ستت به‌وه کرد که خ‌و‌ای گ‌ه‌وره له‌ ئایه‌ته‌کانی ئ‌ه‌م دوو سو‌ره‌ته‌دا ته‌ن‌یا له دوو سه‌رچ‌اوه‌دا ویست‌ویه‌تی په‌یامی محمد (ﷺ) بن‌رخ‌ین‌یت، که قورئانی پی‌رو‌ژو ژان‌یار‌ی و‌زانسته.

ه‌ستت به‌وه کرد که خ‌و‌ای گ‌ه‌وره له‌م ئایه‌تانه‌دا چ‌و‌ن رو‌وبه‌پ‌و‌وی ب‌ی‌باوه‌پ‌ان ده‌ب‌یت‌ه‌وه و سو‌ین‌دی‌ان بۆ ده‌خ‌وات که ئ‌ه‌م محمده (ﷺ) له‌سه‌ر راستیه‌ وه گ‌ه‌وره‌ترین به‌لگ‌ه‌ش له‌م راستیه‌دا ئ‌ه‌م قورئانه پی‌رو‌ژه‌یه و ئ‌ه‌م داه‌ینانه‌ی بی‌ری ئ‌اده‌میزاده، تاوه‌کو ئ‌اده‌میزاد له‌ب‌واره‌کانی ژانستی ک‌یم‌یاو ف‌یزیاو زینده‌وه‌رزانی و می‌ژو‌ویی و جوگ‌راف‌یاو یاسایی و پ‌زیشکی و دروستی و ک‌شتوک‌الی و ژم‌یر‌یاری و...

تاوه‌کو موسلمانان و بیباوه‌ران به‌رامبه‌ر واتاو داپشتنی قورئانی پیروز بوه‌ستو له‌ئایه‌ته‌کانی بکۆلنه‌وه‌و توێژینه‌وه‌ی زانستیانه‌ی له‌سه‌ر بکه‌ن، ئه‌وه‌ بۆیان روون ده‌بیته‌وه‌ که پیغهمبه‌رمان (ﷺ) خاوه‌نی په‌یامی ژیانه‌، خاوه‌نی راسته‌ ریگای ژیانه‌، به‌لێ ئایینی ئیسلام، ئایینی ژیانه‌ وه‌ دوورکه‌وتنه‌وه‌ش له‌ پیغهمبه‌رمان و ئایینی ئیسلام دوورکه‌وتنه‌وه‌یه‌ له‌به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاد.

* * * * *

هیچم نایه‌ته‌ یاد ته‌نیا یاری خوشه‌ویستان (ﷺ) (سلمان‌ی فارسی) (ﷺ) نه‌بیت کاتی که ته‌مه‌نی ۶۰ سال بوو وه‌ ۶۰ سالیش موسلمان بوو، کاتی که هاته‌ شاری شاران شاری، شاری رووناک که‌ره‌وه‌ی دلان (المدينة المنورة)، له‌دوای ئه‌وه‌ی که هه‌والی ریکی ئایینی ئیسلامی بیستبوو له‌ ئاواپی و شاره‌کانی (شام) و زانستی ته‌واوی وه‌رگرتبوو له‌باره‌ی ئایینمان و پیغهمبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ل کاروانی (المدينة) که‌وته‌ ریگا به‌مه‌به‌ستی ئیسلام بوون و دیتنی پیغهمبه‌ری خوی گه‌وره‌، وه‌ له‌ریگا له‌گه‌ل کاروان چیه‌کان که هه‌ندیکیان یارانی پیغهمبه‌رمان بوون، به‌دریژی باسی که‌سایه‌تی پیغهمبه‌رمانی (ﷺ) بیستبوو و وه‌ پێیان وتبوو که محمد (ﷺ) ئه‌و که‌سایه‌تییه‌یه‌ که‌وا:

هه‌رده‌م زه‌رده‌خه‌نه‌ی له‌سه‌ر لیۆه‌کانه‌، هه‌رده‌م هاوپی هه‌ژاره‌کانه‌، هه‌رده‌م خه‌لکان گوی له‌وته‌کانی ده‌گرن، هه‌رده‌م کاته‌کانی بۆ ریکخستنی ریزی کۆمه‌ل و چاره‌سه‌ری گه‌روگرفتگی کۆمه‌له‌، که‌سانیکه‌ بێ فیزو بێ لافه‌، له‌گه‌ل خه‌لکه‌ لێکی ناکه‌یته‌وه‌ چ له‌ به‌رگو چ له‌ شیۆه‌کانی هه‌لسوکه‌وتی ژیان وه‌کو رویشتن بۆ لای نه‌خۆش و هاتن بۆ مزگه‌وت و سه‌ردانی هاوپی‌ران و خواردن و خواردنه‌وه‌، ئیتر ته‌م هه‌موو زانیاریانه‌ی له‌ بیردا کۆببۆوه‌ که‌ گه‌یشته‌ شاری شاران، شاری مدینه‌ی

رەنگىن، ھەركە گەيشتە چەقى بازارپ، رووى لەيەكك كىردوو و فەرمووى تۆ
پىغەمبەرى خواى گەورەى، يارەكەى پىغەمبەر فەرمووى: نەخىر من ئەو (فلان)
يارەم، رووى لە پىاوتكى تر كىردوو پىيووت تۆ پىغەمبەرى؟ فەرمووى: نەخىر من
ئەو يارەم، ئىتر تاگەيشتە پىغەمبەر چەندان يارى پىغەمبەرمانى بە پىغەمبەر
(ﷺ) دانابوو!

چونكە نەپىرسىبوو پىتر لە ۸ كەسى بە پىغەمبەر دانابوو لەشىوھى گىفتوگۆو
رووگەشى و جلو بەرگەو بى لافى، بۆيە ھۆنەرى كورد، (ملا محوى) لوتكە (ﷺ)،
ئەم روداوەى لە تەنيا يەك دىردا تۈندۈتەو ھەو ھۆنيتەو بەبۆيەى پىتەكانى
تابلۇكەى رازندۈتەو ھەو دەفەرموويت:

لە نۇرى پىغەمبەرە ئەو ھەندى منعكس بوو بوون
غەربىي تازە ھاتوو ھەيدىزانى پىغەمبەرستانە

* * * * *

يادی له دايك بوونی پيغه مبه رمان (دروودی خوی گه وره له سهر گیانی بیټ)

(محمد) بوو كهوا دنيای سه رانسهر شادو گوئشه ن كرد
(محمد) بوو كه ژيانی تاريكستاني رهوشه ن كرد
(محمد) بوو كه بانگی دا : دادو ناشتی براييه تی
بوو به بوومه له رزه ی كۆشكى چه وسانه ووه شايه تی
(محمد) بوو كهوا فه رمووی : (من مات ولم يغزوا)^(١)
ده بی چه كی خه باتمان بی خه باتی مونمینی زیندوو

(محمد) بوو كه لای كوفری له پيشه هينايه دهر
بوو به پيشه وای را په پین دژی كوینله و دهر به دهر
نیمرو له یادی هاتنی ئهم ره حمهت و را به ره
دنیا گه شاووه سه ییرانه چه ژنی ژیرو په نهج دهره
ئاگری گرت شه وه زهنگی ریپازی ژيانی به شه ره
بی كهس و برسی به تیكرا باغی هیوای هاته بهر

1- فه رمووده : بپوانه : (من مات ولم يغزوا ولم يحدث نفسه لغزوا مات على شعبة من نفاق) رواه مسلم.

پانايى مېژوو شاھىدە سەردەمى ئەم رەحمەتە
ژىرو زاناو ئىھاتوو تاجى شادى كرده سەر

بىژە پىرۇزە ئە گىشتى يادى رابەرى ژيان
يادى (امىن) و (شەورۆيى) يادى ھاتنى قوران^(۱)
سەيرى رابردوووكە: ھەردەم ئاشكرايە ئاشكرا
ئىسلام نەزانى رامالى چىراى زانست پى كرا

گۈنگرە چۈن بە يەك ئاواز: داناو ژىرى زەمىن
دەئىن (مەھمەد) رەحمەتە^(۲) لە بۆگىشت گۆشەي زەمىن^(۳)

* * * * *

1- الاسراء: واتە شەورۆيى.

2- بىروانە ئايەتى: الانبياء: ۱۰۷.

3- نىكەي ھۆنراۋە، دكتور سىد بىكر بەرزنجى: ۲۲.

(شاره‌دی بهرزنجه له روانگهی ملا بیخود)

(ملا بیخود)^(۱) (ﷺ) هۆنهری خواناس له باره‌ی گوندی دیرین و دلگیری
(به‌رزنجه) ده‌فه‌رموویت:

گلی یاقووته تۆزی عه‌نبهری سارایه به‌رزنجه
گیای زمرووته به‌ردی گه‌وه‌هری یه‌کتایه به‌رزنجه
له‌لای کویر گهر بینای وه‌ك دۆزه‌خه نه‌مما له‌لای چاو ساغ
وه‌كو قه‌صرو قوصووری (جنه‌ الماوی) یه به‌رزنجه
مه‌گافی یادگاری شی‌ری یه‌زدان و (حسینین) ه
زیاره‌ت گاهی ئالی حه‌ضره‌تی طاها یه به‌رزنجه
نه‌وه‌ك هه‌ر کانی‌اوی عه‌ینی شه‌هدو شیرو ته‌سنیمه
دره‌ختیشی له‌لای نه‌ربابی خۆی گووبایه به‌رزنجه
بلی رووی تی نه‌که‌ن ده‌جال و فیرعه‌ونی زه‌مان (بیخود)
که جه‌ولانگاهی شیخ عیسا و شیخ موسایه به‌رزنجه

1- بروانه: دیوانی بیخود، کۆکردنه‌وه‌ی (محمدی ملا کریم)، بغداد، چاپخانه: سلمان الاعظمی،

ئەمەش تەنيا چەند دېرىكە لە ديوانى (صابرى) (ﷺ) لوتكى تەسەوف:

عالمى كرده جسد نوري حبيبى كرده روح

بۇيە وا ھەرماوہ ناخنكى بەسەد توفانى نوح

خوا بە قورئانى مويىنى افضالى ئەو ئەكا اثبات

كافيه شق القمر ميعراج و باقى موعجزات^(۱)

وہ لە مونراوہ يەكى تردا دەفەر موويت:-

- چاوى بازى تا بخويى ئايەتى (اين المفر)

جان و دل بى ھەرر ئەبن وەك كۆترى بى بال و پەرر

خۆت ئەزانى بەندە يەكم بى گوناھو دەسەلات

يەنى چى چاوو بروت دائم ئەگەل من دىنە شەر

تا بە نوورى حوسنى تۇرۇناكە نەرزو ناسمان

ھەر وەكو توفان نەما ھەرقى مەيانى بەحر و بەرر

تۆلە سورەي زولزلە تى ھكرە نازارم مەدە

خەير و شەرر ئيفشا ئەبى سوچم نىە مىسقالە زەرر^(۲)

* * * * *

1- ديوانى صابرى (كەركوك/ گوندى شۆرجە ۱۸۸۱- كەركوك/ گوندى شۆرجە ۱۹۴۴) ن چاپى

يەكەم، كەركوك چاپخانەي شارەوانى، كۆكرىنەوہى شىخ ستار عبدالله بەرزنجىيى ۱۹۶۹/ز/

۱۳۸۸/ك/ ۲۶۶۶: ۳۲.

2- ديوانى صابرى: ۷۷.

خه‌لیفه و بنه‌ماله‌ی شیخانی به‌رزنجه‌ی له‌دیدى شیخ ره‌زا (رضا)ی
تاله‌بانی (رحمه‌اللهه):

شیخ ره‌زای هۆنه‌ری ناودار که به‌ناویانگه به‌هۆنراوه‌ی داشۆرین (الهجو) مه‌رده‌م شاناز بووه به‌بنه‌ماله‌ی شیخ معروفى نۆدی و لیانی (رحمه‌اللهه) و پیرانى ته‌ریقه‌ت و پیرانى دادو زانست و برایه‌تى بۆیه ئه‌م دڵسۆزیه‌ی له‌ناو چه‌ند دێریکی ناسکی خنجیلانه‌دا توندۆته‌وه و توانیویه‌تى راسته‌وخۆ سنووری خوشه‌ویستی خۆی بۆ بنه‌ماله‌ی به‌رزنجیه‌کان دیاری بکات:

(ستایشی کاک ئه‌حمده‌ی شیخ)

مه‌ربووته^(١) حه‌یاتم به‌ سوله‌یمانی وو خاکی
خۆزگه‌م به‌ سه‌گی قاپییه‌که‌ی ئه‌حمده‌ی کاکی
ئه‌و قودره‌تى ساداته‌ که سوککانی سه‌ماوات
شه‌ریانه‌ ئه‌سه‌ر سه‌جده‌ ئه‌به‌ر مه‌رقه‌دی پاکی
ئه‌و مه‌رقه‌دی والاویه‌ که وه‌ک عه‌رشى موعه‌للا

1- هۆنراوه‌که‌م وه‌کو خۆی نووسیه‌وه له‌باره‌ی داپشتن، وه‌کو من بزانی شیخ ره‌زاو هۆنه‌رانی سه‌رده‌می ئه‌و وشه‌ی عه‌ره‌بیان هه‌ر به‌عربی نووسیه‌وه تکه‌ به‌ کوردی به‌لام چیم دیت له‌ دیوانه‌که‌ وام نووسیه‌!

مه‌حقوقه^(١) به زووواری مه‌له‌ك دهووری شوياكى^(٢)
بو ده‌ست و عه‌سا نازه‌كه‌كه‌ی داخه ده‌روونم
قوربانى عه‌سای ده‌ستی ده‌بم سۆل و سىواكى
دنیا له دووای هه‌زه‌تى شیخ زێر و زه‌به‌ر بى
وه‌ك تاجى كه‌ی و جامى جه‌م و به‌ختى زوحاكى
ده‌ره‌ق به‌هه‌فیدانى نه‌ده‌ب لازمه‌ زینه‌هار
قوربانى هه‌فیدانى ده‌بم بابى و داكى
به‌م حاله‌ په‌ریشه‌شه‌وه‌ باز نه‌شه‌ه‌دو بیلا‌ه
شعرت ته‌ره‌ب نه‌نگیزه‌ رها شاعیری چاکی^(٣)

* * * * *

1- وشه‌ی مه‌حقوقه‌ واته‌ محفوف واته‌ ده‌وری دراوه‌، به‌لام شوكر مصطفى به‌واتای محفوفی داناهه‌:
(١٢١)، نه‌مه‌ وانیهه‌.

2- هه‌رچه‌ندى كردم نه‌متوانی ده‌ست كاری شه‌واوه‌ زیاده‌ بكه‌م كه‌ له‌ وشه‌ی زووواری نووسراوه‌
چونكه‌ وه‌كو خۆی نووسراو بیته‌ باشتره‌.

3- به‌وانه‌: دیوانی شیخ رها، ساغ كردنه‌وه‌ی شوكر مصطفى، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تى
په‌روه‌رده‌، بلاوكراوه‌ی ئاراس، ٢٠٠٠ز، چاپ: یه‌كه‌م: ١٢٠-١٢١.

چه‌ند سه‌رچاوه‌یه‌ك له‌دواى قورنانی پیرۆزدا :

- ١- التعريفات، علي محمد الجرجاني، بيروت، ١٩٧٨م.
- ٢- الجامع الصحيح للإمام محمد بن إسماعيل البخاري، مع شرحه فتح الباري للحافظ ابن حجر العسقلاني، مط: السلفية- القاهرة- ط: ١، ١٣٨٠هـ.
- ٣- الجامع الصغير من حديث البشير النذير، السيوطي (٨٤٩هـ-٩١١هـ)، ط: ١.
- ٤- الجامع لأحكام القرآن، لأبي عبد الله محمد بن أحمد الأنصاري القرطبي، مط: دار الكتاب العربي لطباعة والنشر، القاهرة، ١٣٨٧هـ-١٩٦٧م (له‌بەر گرتنه‌وه‌ی چا: دار الكتب).
- ٥- دلائل الخيرات ابو عبد الله محمد الجزولي، الوسام، ١٩٨٢م، بغداد.
- ٦- ديوانى بێخود، بغداد، ج: ١، ١٩٧٠م.
- ٧- ديوانى محوى، هه: مامۆستا عبد الكريم مدرس و محمد مامۆستا عبد الكريم، بغداد، ج: ١، چا: كۆرى زانبارى كورد، ١٣٩٧ك.
- ٨- الشوقيات، احمد شوقي، ج: ١.
- ٩- صحيح البخاري، دار المعرفة، بيروت (صحيح البخاري بشرح الكرمانى، مصر، مط: البهية، ١٣٥٦هـ).
- ١٠- عمدة الحفاظ في تفسير اشرف الالفاظ، للسمين الحلبي، هه: محمد باسل، بيروت، دار الكتب العلمية، ١٩٩٦م.
- ١١- فروق اللغات، نور الدين الجزائري، هه: رضوان الداية، دمشق، ١٩٨٩م.
- ١٢- الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبد الله سهل العسكري (-٤٠٠هـ)، هه: محمد باسل، ط: ٤، مط: دار الكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٦م.
- ١٣- المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهاني، هه: صفوان داودي، دار القلم، بيروت، ١٩٩٢م.
- ١٤- نامه‌یه‌كی كراوه، سید بکر به‌رزنجی، هۆنراوه، ده‌ست نووس.
- ١٥- نرکه‌ی هۆنراوه، سید بکر به‌رزنجی، ج: ١، ١٤٢٧ك، هه‌ولێز.

* * * * *

چالاکییەکانی نووسەر

(سید بکر سید غریبی سیتاقان سید
فرج غەزایی به‌رزنجی) (هەولێر/ سیتاقان
١٩٥٦ز-)^(١)

- له‌سالی ١٩٧٨ز خانگی
مامۆستایانی ته‌واو کردووه.

- له‌سالی ١٩٩١ز برۆنامەی
به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی
په‌روه‌رده‌/ زانکۆی صلاح الدین وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩١ز برۆنامەی به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی په‌روه‌رده‌/ ابن‌الرشد/
زانکۆی بغداد دووباره‌ وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩٦ز برۆنامەی ماسته‌ری له‌زانستی قورئانی (موازنة اسلوبية في القرآن الكريم)
له‌زانکۆی بغداد وه‌رگرتووه.

- له‌سالی ١٩٩٩ز برۆنامەی دکتۆرای له‌زانستی قورئانی پیرۆز (کتابة کتب المتشابهات
حتى القرن السابع الهجري اهدافها ومناهجها) له‌زانکۆی (دولة العربية/ بغداد) وه‌رگرتووه.

- له‌مزگه‌وتی الاعجاز ه‌ر له‌ ١٤١١ک، ٢٦٩١ک، (تاوه‌کو ئیستا ١٤٣٢ک) وتاری ه‌ینی
پیش که‌ش ده‌کات.

- چه‌ندان پیشانگاوه‌ کۆری له‌باره‌ی اعجازی قورئانی پیرۆز له‌ه‌ولێرو شاره‌ دیکانی
ده‌ورووبه‌ری ره‌وانبێژی پیشکه‌ش کردووه.

* * * * *

١- زۆر جار ئه‌م زانیاریانه‌ به‌ه‌ه‌له‌ بلاوده‌کرێته‌وه‌ به‌تایبه‌تی له‌ نووسینه‌کانی مصطفی نه‌ریمان.

له‌بلاوکراوه‌کانی دکتۆر سید بکر به‌رزنجی

- ۱- (پیتاسه‌که‌م)، هه‌ولێر، چ: ۱، چا: شاره‌وانی، ۱۳۹۷ک-۱۹۷۷ز.
- ۲- (له‌گه‌ل روانگهی وشه‌کانم)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۰۴ک-۱۹۸۴ز.
- ۳- (خۆزگه‌ له‌ناو له‌ پتان ده‌بیوم)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۰ک-۱۹۹۰ز.
- ۴- (نووستن فێری چیتان ده‌کات)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۴ز.
- ۵- (جیهانیکی وون)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۳۹۸ک-۱۹۷۸ز.
- ۶- (گه‌وره‌ترین ده‌سه‌لات)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۳۹۹ک-۱۹۷۹ز.
- ۷- (نزیکترین ده‌رمانخانه)، (زانستی قورئان)، چ: ۱، چا: الحوادپ، بغداد، ۱۴۰۲ک-۱۹۸۲ز.
- ۸- (به‌ری ئه‌م لافاوه‌ بگرن) ۱ - ۷ به‌رگ، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۳ز.
- ۹- (دیاری سه‌نگه‌ن)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۱۴ک-۱۹۹۴ز.
- ۱۰- (موازنه‌ أسلوبيه‌ في القرآن الكريم) - نامه‌ی ماسته‌ر، زانکۆی بغداد، چ: ۱، ۱۴۱۷ک-۱۹۹۷ز.
- ۱۱- (کتب‌ المتشابهات أهدافها ومناهجها الى القرن السابع الهجري)، نامه‌ی دکتۆراه له‌ زانکۆی دولة‌ عربية (په‌یمانگای میژوو عریبی بۆ خۆیندنی بالا) له‌ بغداد، چ: ۱، ۱۴۲۰ک-۱۹۹۹ز.
- وه‌ هه‌روه‌ها پڕۆژە‌ی وه‌رگێران و رافه‌کردنی قورئانی پیرۆزی ده‌ست پێکرد به‌ ناوێشانی (گیانی ژیان) (روح‌ الحیاة) که‌ له‌ (۱۲۰) به‌رگ پێک هاتوه‌ وه‌ تائیس‌تا ته‌نیا به‌رگی:
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة‌ الفاتحة)، به‌شی: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۲۲ک (ده‌ست نووس).
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة‌ العنکبوت)، به‌شی: ۴۲، هه‌ولێر، چا: ماردین، چ: ۱، ۱۴۲۴ک.
- ۱۲- (گیانی ژیان) (سورة‌ العصر)، به‌شی: ۱۰۶، هه‌ولێر، چا: الو، چ: ۱، ۱۴۲۵ک.
- ۱۳- (ئێوه‌ ده‌لێن چی)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۱۳ک-۱۹۹۳ز.
- ۱۴- (أسرار الحروف في القرآن الكريم)، (زانستی قورئان)، چ: ۱، چا: زانکۆی صلاح‌ الدین، هه‌ولێر، ۱۴۲۰ک.
- ۱۵- (نرکه‌ی هۆنراوه‌)، چ: ۱، هه‌ولێر، ۲۰۰۴ز.

- ۱۶- (پانترین تور)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۲۰۰۰ز.
- ۱۷- (ژیروه السنام الجهاد)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲۳ک.
- ۱۸- (الاسلام و الکورد)، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲۶ک-۲۰۰۶ز-۲۷۰۵کو.
- ۱۹- (شیخ حسنی گله‌زهرده)، نووسینی: شیخ ستار، هه‌لسه‌نگاندن و ریکخستنی: دکتور سید بکر هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۲ک-۲۰۰۷ز-۲۷۰۷کو.
- ۲۰- (شیخ محی الدینی که‌رکوک)، نووسینی: شیخ ستار، هه‌لسه‌نگاندن و ریکخستنی: دکتور سید بکر هه‌ولێر، ۱۴۲۸ چ: ۱، ک/ ۲۷۰۷ز-۲۷۰۷کو.
- ۲۱- وه‌لامی کورد (۱-۴) که پتر له ۲۰۰۰ لاپه‌ره‌ی که‌وره، چ: ۱، هه‌ولێر، ۲۷۰۷کو-۱۴۲۸ک-۲۰۰۷ز.
- ۲۱- وه‌لامی کورد ۱-۲۰، بیروت چا: عالم المعرفة چ: ۲، ۱۴۳۲ک.
- ۲۱- شیخ اسماعیلی ولیانی، هه‌ولێر، چ: ۱، ۲۷۰۷کو-۱۴۲۸ک-۲۰۰۷ز.
- ۲۲- نامه‌یه‌کی کراوه، هۆنراوه (ده‌ست نووس).
- ۲۳- تاماوه‌ت ماوه‌ تو لێی دوور که‌وه، چ: ۱، هه‌ولێر، ۱۴۳۱ک.
- ۲۴- ئاسۆی سه‌لاوات و بی‌ ئاگاگان، هه‌ولێر، چ: ۱، ۱۴۳۰ک.
- ۲۴- ئاسۆی سه‌لاوات و بی‌ ئاگاگان، هه‌ولێر، چ: ۲، ۱۴۳۲ک.
- ۲۵- خوشه‌ویستی خوشه‌ویستان، هه‌ولێر، چ: ۱، چا: هێقی، ۱۴۲۸ک-۲۷۰۷کو- تیراژ: ۱۵۰۰ دانە، هه‌ولێر.
- ۲۵- خوشه‌ویستی خوشه‌ویستان، هه‌ولێر، چ: ۲، چا، ۱۴۳۲ک-۲۷۱۰کو- تیراژ: ۱۰۰۰ دانە، هه‌ولێر.
- پتر له ۱۲ ده‌ست نووسی ترم هه‌یه.

* * * * *

بۇ ئاڭادارى:

پتر لە شەش سالاھ خەرىكى دانانى بېلىۋىگرافىيەكى بەرھەم و ژيانى نووسەرانى كوردىن بەناونىشانى (الموسوعة وه لامي كورد) نووسىيۈە و چاپى يەكەم (چوار بەرگ، ھەولپىر، ۱۴۳۰ك) و دووھ مان (بېست بەرگ، بېروت، ۱۴۳۲ك) بىلەن كوردتەو، كە لەماوھى ۱۴۰۰ سالى رابردو ژيان لە كوردستانى گەورە وە تائىستا پتر لە ۲۵۰۰ كە سايەتى نووسەرو ھۆنەر و سىياسەتەدارو رووناك بېرو ھۆنەر... ھتد نووسىيۈە وە پتر لە ۷۰۰۰ پەرتۈوكى دەست نووس و چاپكراومان نووسىيۈە بە پېننوسى كورد بە چ زمانىك بېت و لە چ شوپنىك بېت و لەسەر چ بابەتەك بېت گىرنگ زادەي بېرى كورد بېت و بەرھەمى بېرۆكەي كورد بېت (نامەكانى خويىندى بالاش لەم نووسىنانەن) بۆيە داوا لە سەرچەم نووسەرو شاعىرو كوردىكى دىلسۆز دەكەين كە يارمەتيمان بەدەن بە رەوانە كوردنى ھەر زانىارىك ھەيە لەسەر نووسەرو ئاودارانى كورد جا چ كۆچيان كوردبېت يا لە ژيان مابەن وە واچاكە زانىارىكەش ئەم خالانەي تىبابېت:-

۱- ئاۋو ئازناۋى نووسەر.

۲- مېژوۋى بوون و كۆچ كوردنى ئەگەر نەمايو.

۳- كوردتەك لە ژيانى و وىنەكەي ئەگەر ھەبو.

۴- ئاۋى بەرھەمەكانى چاپ كراو و چاپ نەكراو و بىز بوو وە شوپنى بەرھەمەكانى ئەگەر دەست نووس بوو چ دەزگا يا پەرتۈوكخانەي مال.

۵- ژمارەي لاپەرھەكانى دەست نووس و چۆرى بابەتەك.

داۋاكارىن لەسەر ئاۋونىشانى ديارى كراو بۆمان رەۋان بكن، خۋاي گەورە پاداشتى چاكەكاران دەداتەو (ان شاء الله)

لە كۆتايىدا ھيوادارم ئەم نووسىنە سوود بەخش بېت.

ھيوادارم بېبەشمان نەكەن لە تېببىنى و سەرنجتان.

(ان شاء الله) لە چاپى سىيەم سەرچەم بۆچوون و تېببىنىەكانتان دەخەينەرۈو داۋاكارىن خۋاي

گەورەش پاداشتى چاكەتان بداتەو چۈنكە نيازى گىشتان خزمەتى ئەم گەل و ئەم زمانە شىرىنە.

* * * * *

هه‌ئسه‌نگاندن

به‌ناوی خوا گه‌وره

السلام علیکم ورحمه‌ الله و برکاته

کاتێ سەیری پەرتووکی (خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان)م کرد چاپی یەكەم، به‌چاکم زانی که ئه‌م نامه‌یه بنووسم و تێبینیه‌کانمی تێدا دیاری بکه‌م بۆ سید بکر: وه پتر له ۲۰ ساله نووسینه ئایینییه‌کان ده‌خوینمه‌وه وه پتر له ۲۰ سالیشه سید بکر ده‌ناسم وه‌كو نووسه‌رو هۆنه‌ر وه هۆنراوه‌و وتاره‌کانم بیستبوو. بۆیه ده‌مه‌وێت ئه‌م ملاحه‌زانه‌ی بۆ بنووسم بۆ سوودو به‌س نه‌ك نقدو رقه‌به‌ری: ناوی پەرتووکه‌که‌م به‌لاوه زۆر جوان بوو به‌پاستی ناوه‌که‌ی سه‌رنج راکیشه‌ر بوو.

نازانم -نیازم چاپی یه‌که‌مه- بۆ ئه‌وه‌نده هه‌له‌ی چاپخانه تێدا بوو به‌تایبه‌تی هه‌موو هه‌له‌كان له‌لایه‌نی نووسینه‌ی عه‌ری و کوردی کۆمپیوتەر بوو و بۆ پێشی چاپ چاره‌نه‌کرا بوو ده‌تواندا به‌ماوه‌یه‌کی زۆر که‌م ئه‌م هه‌له‌ی هونه‌ریانه‌ روونه‌دات. ئه‌و کیتابه‌ له‌کاتیکی باش که‌وته بازار به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌بوو که له‌ده‌وله‌ته‌کانی دانیمارک و ئه‌لمانیا له‌دزایه‌تی پېغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌کرێت و شتی خراپ بلۆ ببۆوه.

پەرتووکی بچوک پ‌روا‌تا زۆر گرنگه‌ به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌ ئه‌م پەرتووکه‌ش به‌پاستی چه‌ند بچووک به‌لام پ‌روا‌تایه‌.

من زۆر سەيرى تەفسىرەكانى سىد بىر دەكەم نازانم لۆ ئىشارە بۆ مىصدىر
ناكات وا بزانم ھەر بە بۆچونى خۆى ئەم تەفسىرانە دەكات ئەو ھەش خراپ نىيە
بەلام جارى واھەيە شتى نوئى دەللى من سەرسامم لە بۆچونەكانى سىد بىر.

خۆزگە كاك سىد ئەم نووسىنانەي بەزمانى عربى دەنووسى يا بىر ابايە ترجمە
چونكە من زۆر جار كە پەرتووكە بچووكەكانى زمانى عربى دەخوئىنمەو دەبينم
زانبارى تىدايە بەلام بەراستى ئەم پەرتووكانەي كوردى بەگشتى و سىد بەتاييەتى،
شتى نوئى تىدايە، قەيدى چىيە ئەگەر ئىمەش شتى ئايىنى بىكەينە عربى يا زمانى
ترتاوەكو بزانن كوردىش لە مەبەستى ئىسلام گەيشتییە و كوردىش خۆى تواناى
شىكردنەو ھەيە .

لەكۆتايىدا ھىوادارم سىد بىر سوود لە تىبىنى و قسەكانم وەرگرتىت و بىر لە
نووسىن بەزمانى عربى يا وەرگىزان بۆ زمانى عربى بىكاتەو .

بىرات

ئاكار بەختيار عبدالله سورچى

ئەندازيار ھەولير

پىرس^۷

لا پەرە	بابەت	ز
۵	پىشەكى دووھەم	۱
۶	پىشەكى يەكەم	۲
۱۰	تابلىۇ يەكەم: مەدەست لە خوا پەرستىن	۳
۳۲	تابلىۇ دووم: تەنيا شوين كەوتوانت خۇشەويستى خواي گەورەنە !	۴
۴۲	تابلىۇ سىيەم: قورئان و زانست بەلگەي پاكىتە !	۵
۵۷	چەند سەرچاوەيەك لە دواي قورئانى پىرۇزدا	۶
۵۸	چالاككيبەكەنى نووسەر	۷
۵۹	لەبلاوكرامكانى دكتور سيد بكر بەرزنجى	۸
۶۱	بۇ ناگادارى	۹
۶۲	هەلسەنگەلدىن لە لايەن: ئەندازىيار ئاكار بەختيار سورچى	۱۰
۶۴	پىرس	۱۱

